

Varför tyska?

Mai-Briith Schartau
Fredrik Strå Lind
Wojciech Szrubka

VARFÖR TYSKA?

**Mai-Brith Schartau, Fredrik Strå Lind
& Wojciech Szrubka**

**Centrum för Tysklandsstudier
Södertörns högskola**

**Zentrum für Deutschlandstudien
Hochschule Södertörn**

2005

Södertörns högskola
S-141 89 Huddinge
2005

Schwedische Perspektiven. Schriften des Zentrums für
Deutschlandstudien 5
ISSN 1651-8209
ISBN-13 978-91-974662-4-0
ISBN-10 91-974662-4-7

© Centrum för Tysklandsstudier/Zentrum für Deutschlandstudien

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Utformandet av enkäten	8
2. Urval	9
3. Populationen	10
Tabell 3.1: Kön / Geschlecht	10-11
Tabell 3.2: Åldersfördelning / Altersverteilung	12-13
4. Studier i tyska språket	14
4.1 Inledning	14
Tabell 4.1.1: Studier i tyska språket	14
Studien in deutscher Sprache	
4.2 Varför tyska?	15
Diagram 4.2.1: Varför har du valt att läsa tyska?	17
Samtliga högskolestuderande	
Warum haben Sie sich dafür entschieden Deutsch zu lernen?	
Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	
Tabell 4.2.2: Varför har du läst tyska? Korstabell: Procentuell fördelning bland studenter och icke-studenter	20-21
Warum haben Sie Deutsch gelernt? Kreuztabelle: Prozentuale Verteilung unter Studenten und nicht Studenten	
Tabell 4.2.3: Varför har du valt att läsa tyska?	23-24
Korstabell: Procentuell fördelning <i>inom</i> grupper som har läst tyska på högskolenivån resp. de som <i>ej</i> har läst på högskolenivån	
Warum haben Sie Deutsch gelernt? Kreuztabelle: procentuale Verteilung <i>innerhalb</i> der Gruppe, die Deutsch auf Hochschulniveau gelernt hat respektive der Gruppe, die Deutsch NICHT auf Hochschulniveau gelernt hat	

Diagram 4.2.4: Högskolestuderande med studier i tyska på grundskolenivå Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Grundschulniveau Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	25-26
Diagram 4.2.5: Högskolestuderande med studier i tyska på gymnasienivå Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Gymnasialniveau Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	27
Diagram 4.2.6: Högskolestuderande med studier i tyska på högskolenivå Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Hochschulniveau Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	28
Diagram 4.2.7: Högskolestuderande med studier i tyska från annan utbildning Hochschulstudenten mit Deutschstudien von anderer Ausbildung Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	29
4.2.8 Sammanfattning	30
4.3 Varför inte tyska?	32
Diagram 4.3.1: Högskolestuderande: Anledning till att Du inte har valt språket tyska? Hochschulstudenten: Warum haben Sie sich dafür entschieden Deutsch zu lernen? Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	33
Diagram 4.3.2: Högskolestuderande: Vilket annat språk har du studerat? Hochschulstudenten: Welche andere Fremdsprache haben Sie gelernt? Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	35
4.3.3 Idag har jag delvis ändrat uppfattning	36

5. Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha?	37
Diagram 5.1: Högskolestuderande med studier i tyska: Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha? Hochschulstudenten mit Studium der deutschen Sprache: Welchen Inhalt sollte ein Deutschkurs haben? Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	38-39
Diagram 5.2: Högskolestuderande med studier i tyska på grundskolenivå Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Grundschulniveau Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	40
Diagram 5.3: Högskolestuderande med studier i tyska på gymnasienivå Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Gymnasialniveau Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	41
Diagram 5.4: Högskolestuderande med studier i tyska på högskolenivå Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Hochschulniveau Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	42-43
Tabell 5.5: Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha? Korstabell: Procentuell fördelning <i>inom</i> grupper som har läst tyska på högskolenivån resp. de som <i>ej</i> har läst på högskolenivån. Was soll Inhalt eines Deutschkurses sein? Kreuztabelle: prozentuale Verteilung <i>innerhalb</i> der Gruppe, die Deutsch auf Hochschulniveau gelernt hat, respektive der Gruppe, die Deutsch NICHT auf Hochschulniveau gelernt hat.	44-45
Diagram 5.6: Högskolestuderande med studier i tyska från annan utbildning Hochschulstudenten mit Deutschstudien von anderer Ausbildung Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	46-47

5.7 Tabell: Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha? Svar från dem som INTE har läst tyska. Welchen Inhalt soll ein Deutschkurs haben? Antworten derer, die NICHT Deutsch gelernt haben.	48-49
6. Undervisningsformer	50
Diagram 6.1: Högstuderande: I vilken form skulle du vilja läsa mer tyska? Hochschulstudenten: In welcher Form möchten Sie gerne mehr Deutsch lernen? Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	51
Tabell 6.2: I vilken form skulle du vilja läsa tyska? Svar från dem som INTE har läst tyska. In welcher Form möchten Sie gerne Deutsch lernen? Antworten derer, die NICHT Deutsch gelernt haben.	52-53
Tabell 6.3: Vilket intyg är du mest intresserad av att få efter avslutad kurs? Korstabell: fördelning inom grupper som har läst tyska på högskolenivån resp. de som <i>ej</i> har läst på högskolenivån. Tabelle: An welchem Abschluss sind Sie zum Ende eines Kurses am meisten interessiert ? Kreuztabelle: prozentuale Verteilung <i>innerhalb</i> der Gruppe, die Deutsch auf Hochschulniveau gelernt hat, respektive der Gruppe, die Deutsch NICHT auf Hochschulniveau gelernt hat.	54-55
6.4 Tabell: Vilken typ av intyg är du mest intresserad av efter avslutad kurs? Svar från de som INTE har läst tyska An welchem Abschluss sind Sie nach einem abgeschlossenen Kurs am meisten interessiert? Antworten derer, die NICHT Deutsch gelernt haben Kontrollgrupp / Kontrollgruppe	56
7. Slutdiskussion	57
Schlufdiskussion	65
Referenser	74
Bilaga	

1. Inledning

Tyska språket befinner sig i kris. Under den senaste femårsperioden har antalet studenter vid svenska lärosäten minskat med 25 %¹. Tillbakagången är speciellt markant på de högre nivåerna. Bristen på studenter beror bland annat på att eleverna i gymnasieskolan väljer bort tyskan till förmån för andra ämnen där det är lättare att få bra betyg. En närbesläktad orsak är att elever på gymnasienivå väljer lättare nybörjarkurser i nya språk framför de mer avancerade kurserna i tyska som de redan studerat under några år också i syfte att få bättre betyg². Samtidigt kan det konstateras att ämnet spanska fortfarande lockar många studenter. Det torde inte heller vara obekant för någon att vi lever i en allt mer internationaliserad värld där kunskaper i flera språk utgör en konkurrensfördel. Detta borde leda till ett ökat intresse för samtliga europeiska stora språk.

Medarbetarna på Centrum för Tysklandsstudier har länge oroats av och förundrats över denna utveckling. Tyskland är ett grannland och en av Sveriges viktigaste handelspartners samt en av Europas stormakter både i politiskt och ekonomiskt avseende. Intresset för landet bland Södertörns studenter stämmer inte överens med den ljumma inställningen till språket. Det finns en nyfikenhet på en helt annorlunda organiserad välfärdsstat, en annan politisk kultur och framför allt den unika återföreningen mellan två vitt skilda politiska system. Det tyska språket är dessutom det största EU-språket och uppvisar stora likheter med vårt eget. Detta sistnämnda borde vara en faktor som gör att studenter hellre väljer tyska än något av de romanska språken.

Så är dock inte fallet. Vad beror de sjunkande studentsiffrorna på? Är det något fel på den nuvarande språkundervisningen? Varför väljer elever och studenter andra ämnen och andra språk? Vilka motiv har de elever som trots allt väljer att läsa tyska? Vilket innehåll bör undervisningen ha?

Under våren 2004 fick Centrum för Tysklandsstudier i uppdrag av Goethe-institutet att se närmare på dessa frågor. Volker Pfeiffer, chef för språkavdelningen vid Goethe-institutet och Centrumets föreståndare, docent Mai-Brith Schartau kom överens om att en enkätundersökning skulle utföras

---

¹ Ohlander, A-S. Sverige ensamt om språklig nedmontering, Svenska Dagbladet, 7 april 2005

² Se SOU 2002:120, Åtta vägar till kunskap, En ny struktur för gymnasieskolan. Slutbetänkande av Gymnasiekommittén, Stockholm: Fritzes

bland studenter och förvärvsarbetande. Denna rapport redovisar resultatet av denna enkät.

1.1 Utformandet av enkäten

Ett första utkast till enkäten utarbetades under våren 2004 av Mai-Brith Schartau och doktoranden i statsvetenskap Fredrik Strå Lind. Denna första version av frågorna byggde på erfarenheter från egna studier och funderingar kring vad målet var med undersökningen. Efter hand utarbetades nya versioner efter samråd med bland annat Centrum för Tysklandsstudiers styrgrupp, där tre ledamöter är professorer i ämnet tyska, och med lektorer i ämnet statsvetenskap vid Södertörns högskola, specialiserade på kvantitativa undersökningar. Frågeformulärets innehåll baseras således både på egna kunskaper och erfarenheter och på råd givna av specialister inom området. Enkäten testades senare bland lärare/forskare inom ämnet statsvetenskap och övriga medarbetare vid Centrum för Tysklandsstudier. Därefter fick ledamöterna i styrgruppen i uppdrag att granska utformning och innehåll och komma med förslag till förändring. Efter godkännande av styrgruppen beslöts att undersökningen skulle genomföras under hösten 2004 och våren 2005.

Det viktigaste motivet för valet av en kortare enkät var den tid respondenterna kunde tänkas spendera för att delta, samt hur mycket tid som kunde avvaras av den undervisande läraren vid respektive undervisningstillfälle. Ett flertal av frågorna konstruerades i multiple-choice form för att inte göra enkäten alltför omfattande och för att respondenten inte skulle behöva ta ställning till ett enskilt alternativ. Strukturen på frågorna bygger delvis på det frågeschema som presenteras av Holme och Solvang³ gällande frågornas inbördes ordning och karaktär.

Kodning och resultat av undersökningen är utarbetat i statistikprogrammet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Vid varje tabell och diagram i denna undersökning uppges ett N-tal som anger antalet respondenter på respektive fråga. Vid arbetet med kodning och resultatsammanställning har doktoranden i statsvetenskap Wojciech Szrubka deltagit och bidragit med värdefull hjälp.

---

³ Holme, I.M & Solvang, B.K, 1997, *Forskningsmetodik : om kvalitativa och kvantitativa metoder*, s. 174-178.

2. Urval

Undersökningen har genomförts i två etapper, en under oktober-november 2004 och en under februari-mars 2005. Respondenterna är till största del studenter vid Södertörns högskola men även studenter vid Mälardalens högskola och förvärvsarbete med anknytning till Tyskland finns representerade. De tillfrågade studenterna är samtliga studerande på kandidat- och/eller magisternivå (C- och D-nivå) och ska alltså snart bege sig ut i arbetslivet. De representerar en rad skilda akademiska discipliner, bland annat etnologi, filosofi, företagsekonomi, geografi, journalistik, historia, medie- och kommunikationsvetenskap, nationalekonomi, religionsvetenskap, statsvetenskap och tyska. Variationen av akademiska discipliner motiveras med en ambition att fånga upp så olika studerande som möjligt, samt att inkludera programstudenter som inom ramen för sina respektive utbildningsplaner har möjlighet att läsa språk. Vid Södertörns högskola finns fem program där språkstudier är inkluderade i utbildningen eller där studenterna har valfria terminer och under dessa uppmanas att ge utbildningen en större bredd via språkstudier.

Anledningen till att undersökningen genomfördes vid två tillfällen bland studenter vid Södertörns högskola är att ge undersökningen en större representativitet samt att jämföra resultatet från de båda undersökningarna. Om skillnader funnits mellan studenter under höst- respektive vårtermin kunde dessa bero på programstudenternas studiegång. Dock visade det sig att det inte fanns några skillnader mellan dessa två grupper. Av detta har vi dragit slutsatsen att trots att antalet respondenter är relativt lågt, totalt 284 individer inklusive de förvärvsarbetande, är ändå resultatet någorlunda representativt för åtminstone Stockholmsområdet, även om några säkra generaliseringar inte kan göras. Hade de tillkommande studenterna vid det andra undersökningstillfället visat på avvikande resultat hade populationen med nödvändighet utvidgats.

De respondenter som inte är studerande är anställda vid företag som i sin verksamhet har kontakter med Tyskland. De arbetar inom ett mindre tyskt dotterbolag, ett kulturinstitut och ett antal resebyråer. Dessa kommer att presenteras som kontrollgrupp vid de olika tabellerna och diagrammen. Denna kontrollgrupp, bestående av 38 respondenter, tydliggör de eventuella skillnader som finns mellan grupperna studerande och förvärvsarbete. Det är tänkbart att några års yrkesverksamhet gör att en person inser behovet av nya eller fördjupade språkkunskaper.

Utifrån ett klusterurval har undersökningen genomförts baserat på ett direkt urval och deltagande. Med klusterurval menas att ett urval görs i en eller flera enheter för att ge undersökningen representativitet⁴. I denna undersökning representeras högskolor/universitet genom olika akademiska disciplinernas studenter vid Södertörns högskola och Mälardalens högskola. Ur detta klusterurval har ett direkt urval gjorts. Deltagande har skett, då studenter under ett föreläsningstillfälle har informerats om undersökningen och ombetts medverka genom att fylla i enkäten. Genom detta förfarande har deltagandet blivit mycket högt, av de tillfrågade har cirka nittiofem procent besvarat enkäten.

Beträffande urvalet av förvärvsarbete respondenter har ett stratifierat urval genomförts⁵. För att dessa respondenter skall kunna användas som referensgrupp har urvalet gjorts utifrån företaget och dess egenskaper. I detta fall baseras de grundläggande egenskaperna på att företaget och dess medarbetare nästan dagligen kommer i kontakt med Tyskland på något sätt, det kan röra sig om affärskontakter, ordermottagning o.s.v. Undersökningen bland förvärvsarbete genomfördes under den första perioden, oktober-november 2004.

3. Populationen

I undersökningen har tvåhundraåttiofyra (284) respondenter deltagit, 152 under den första perioden, oktober-november 2004 och 132 under den andra perioden, februari-mars 2005. Då de icke-studerande utgör undersökningens kontrollgrupp samlades inte fler svar in från dessa under period II.

Enkätens två första frågor gäller demografiska fakta. Demografi anger grundläggande klassificering efter bland annat ålder och kön. De två undersökningsperioderna presenteras var för sig samt i en sammanställning.

Tabell 3.1: Kön

Period I, oktober-november 2004

Kön	Kvinna	Man
Antal	92	56
N		148
Missing		4

Period II, februari-mars 2005

Kön	Kvinna	Man
Antal	93	38
N		131
Missing		1

⁴ Holme & Solvang, 1997, s. 186-187, Dahmström, K., 1996, *från datainsamling till rapport : att göra en statistisk undersökning*, s. 191-192

⁵ Se bland andra Dahmström, 1996, s. 176.

Geschlecht

Periode I, Oktober-November 2004

Geschlecht	weiblich	männlich
Anzahl	92	56
N		148
Missing		4

Periode II, Februar-März 2005

Geschlecht	weiblich	männlich
Anzahl	93	38
N		131
Missing		1

Sammanställning av båda perioderna

Kön	Kvinna	Man
Antal	185	94
N		279
Missing		5

Zusammenstellung beider Perioden

Geschlecht	weiblich	männlich
Anzahl	185	94
N		279
Missing		5

Frågan om kön besvarades av 279 av undersökningens 284 respondenter

Vid Södertörns högskola finns en könsfördelning om 66 procent kvinnor och 34 procent män⁶. Vi kan konstatera att i populationen, där även Mälardalens högskola och förvärvsarbete ingår, överensstämmer könsfördelningen rent procentuellt med Södertörns högskola. Av samtliga tillfrågade som har besvarat frågan om kön är 66 procent av respondenterna kvinnor. Då majoriteten av respondenterna studerar vid Södertörns högskola ger detta svar legitimitet och reliabilitet åt undersökningen och dess representation ur ett könsperspektiv. På nationell nivå är andelen kvinnliga studerande 58 procent⁷, här ligger Södertörns högskola således över genomsnittet bland

⁶ Årsredovisning för Södertörns högskola år 2004,
[http://www.sh.se/C1256C93007503ED/0/820CE1E27C319AC0C1256FB00037AB51/\\$file/arsredovisning_2004.pdf](http://www.sh.se/C1256C93007503ED/0/820CE1E27C319AC0C1256FB00037AB51/$file/arsredovisning_2004.pdf)

⁷ Statistiska Centralbyrån, Universitet och högskolor 2002/03,
http://www.scb.se/templates/Publikation___81088.asp

svenska högskolor och universitet. Det bör dock beaktas att lärosäten som i huvudsak bedriver naturvetenskapliga och tekniska utbildningar har en högre andel manliga studenter vilket höjer det nationella genomsnittet. Vid Mälardalens högskola, som även ingår i undersökningen, är förhållandet kvinna/man 62 procent/38 procent⁸.

Tabell 3.2:
Åldersfördelning, intervall om 10 år
Period I, oktober-november 2004

	19-25 år	26-35 år	36-45 år	46-55 år	55- år
Antal	60	43	14	8	27
N					152
Missing					-

Period II, februari-mars 2005

	19-25 år	26-35 år	36-45 år	46-55 år	55- år
Antal	76	37	3	-	16
N					132
Missing					-

Altersverteilung, Intervall 10 Jahre
Periode I: Oktober – November 2004

	19-25 Jahre	26-35 Jahre	36-45 Jahre	46-55 Jahre	55- Jahre
Anzahl	60	43	14	8	9
N					134
Missing					18

⁸ Årsredovisning för Mälardalens högskola 2004,
http://www.mdh.se/led/arsredovisning/MdH_20041.pdf

Periode II, Februar – März 2005

	19-25 Jahre	26-35 Jahre	36-45 Jahre	46-55 Jahre	55- Jahre
Anzahl	76	37	3	-	-
N					116
Missing					16

Sammanställning av båda perioderna

	19-25 år	26-35 år	36-45 år	46-55 år	55- år
Antal	136	80	17	8	43
N					284
Missing					-

Zusammenfassung beider Perioden

	19-25 Jahre	26-35 Jahre	36-45 Jahre	46-55 Jahre	55- Jahre
Anzahl	136	80	17	8	9
N					250
Missing					34

Frågan om ålder besvarades av undersökningens samtliga 284 respondenter.

I det första åldersintervallet, åldersgruppen 19-25 år, återfinns den största andelen studenter och även den efterföljande åldersgruppen, 26-35 år, har hög representativitet i undersökningen. Den höga frekvensen för de två första åldersintervallen tydliggörs vid en jämförelse av de två perioderna då undersökningen genomfördes. I den första perioden finns även förvärvsarbetande inkluderade medan denna grupp inte tillfrågades under den andra perioden. Att de två första åldersgrupperna är mest frekvent representerade bland studerande på Södertörns högskola⁹ och Mälardalens högskola¹⁰ ger ett representativt urval för eftergymnasiala utbildningar

⁹ Årsredovisning för Södertörns högskola år 2004,
[http://www.sh.se/C1256C93007503ED/0/820CE1E27C319AC0C1256FB00037AB51/\\$file/arsredovisning_2004.pdf](http://www.sh.se/C1256C93007503ED/0/820CE1E27C319AC0C1256FB00037AB51/$file/arsredovisning_2004.pdf)

¹⁰ Årsredovisning för Mälardalens högskola 2004,
http://www.mdh.se/led/arsredovisning/MdH_20041.pdf

nationellt, då dessa två grupper är i klar majoritet vid svenska högskolor och universitet¹¹.

4. Studier i tyska språket

4.1 Inledning

I detta avsnitt redovisas hur många av undersökningens respondenter som har studerat tyska samt på vilken nivå studierna har genomförts. Vidare analyseras varför språkstudier i tyska har prioriterats, alternativt valts bort, och vad dessa val baseras på, exempelvis att respondenten valt att studera ett annat språk eller valt bort språk i sin utbildning av rent taktiska skäl.

Tabell 4.1.1:

Studier i tyska språket (flera svar fick anges)

Sammanställning av båda perioderna

	Grundskola	Gymnasium	Komvux	Högskola/ Universitet	Annan utbildning
Antal	142	130	12	37	25
(N)					184

Studien in deutscher Sprache

Zusammenstellung beider Perioden

	Grundschule	Gymnasium	Komvux	Hochschule Universität	Andere Ausbildung
Anzahl	142	130	12	37	25
(N)					184

Denna tabell visar svårigheterna att locka studenter att läsa tyska språket vidare på högskolenivå. Drygt 40 % av undersökningens samtliga respondenter har studerat tyska på grundskolenivå. På gymnasienivå återfinns majoriteten av dessa men också respondenter som påbörjat studier i tyska som nybörjarspråk. På både grundskole- och gymnasienivå är frekvensen av studier i tyska relativt hög, medan intresset för studier på högskole- och universitetsnivå är betydligt lägre, endast 13 %. Dessutom vet vi inte hur många poäng dessa studenter har tagit i ämnet tyska, många fullföljer inte sina studier.

¹¹ Se Statistiska Centralbyrån, <http://www.ssd.scb.se>, Utbildning & forskning- befolkningens studiedeltagande efter kön, ålder, typ av studiedeltagande, utbildningsnivå och tid.

För att vara behörig för studier på högskole- och universitetsnivå krävs gymnasiestudier i tyska, under förutsättning att studierna inte avser nybörjartyska. Om vi ser till andelen som studerat tyska på gymnasienivå och även på komvux, och på så sätt är behöriga för studier på eftergymnasial nivå, är andelen studerande som valt att fortsätta med tyska språket endast 26 procent. Detta resultat kommer att diskuteras senare i detta avsnitt, då frågor rörande val av språk och bakomliggande orsaker analyseras.

Enligt den nya högskoleförordningen finns även möjlighet till antagning av en student baserat på dennes reella kompetens. En sökande kan således antas till en utbildning utan att ha grundläggande betyg för utbildningen. När det gäller språk kan ett samtal genomföras med personen i fråga på det språk som studierna avser för att utvärdera om dennes kunskaper är tillräckliga för studier på eftergymnasial nivå. Vi vet inte om det finns några sådana studenter med i populationen. Det intressanta är att med denna antagningsmöjlighet ökar antalet presumtiva högskolestudenter ytterligare.

4.2 Varför tyska?

I de följande avsnitten är diagram och tabeller uppdelade i två grupper: samtliga studenter är sammanslagna till en grupp. Den andra gruppen utgör undersökningens kontrollgrupp bestående av förvärvsarbete. Skiljer sig dessa grupper från varandra i fråga om varför respondenten valt att studera tyska eller finns det konsensus mellan de båda grupperna? De förvärvsarbete respondenterna är i allmänhet äldre, eventuellt kan en indikation på en förändring av motiven till att läsa/inte läsa språk spåras här.

Respondenterna fick i enkäten ta ställning till 12 olika motiv till varför de valt att läsa tyska. Flera svar fick anges. Dessutom gavs ett trettonde alternativ, att kryssa för "annan anledning" och att skriva vilken/vilka dessa anledningar var. Dessa fria svar kommer att presenteras separat i slutet av kapitlet. Följande fasta alternativ angavs:

Viktigt att kunna flera språk

Es ist wichtig mehrere Sprachen zu beherrschen

Roligt att lära sig tyska

Es macht Spaß Deutsch zu lernen

Behöver tyska i arbetslivet

Ich benötige Deutschkenntnisse an meinem Arbeitsplatz

Tyska obligatoriskt i utbildningen

Deutsch ist obligatorisch in meiner Ausbildung

Kunna kommunicera vid resor till Tyskland

Ich möchte auf Reisen nach Deutschland kommunizieren können

Bo/arbete i Tyskland

Ich lebe/ arbeite in Deutschland

Intresserad av den tyska kulturen

Interesse an der deutschen Kultur

Spännande litteratur

Spannende Literatur

Språket liknar svenska

Die Sprache ist der schwedischen Sprache ähnlich

Geografisk närhet

Geografische Nähe

Någon familjemedlem har läst tyska

Ein Mitglied der Familie hat Deutsch gelernt

Kamrater läste språket

Freunde haben Deutsch gelernt

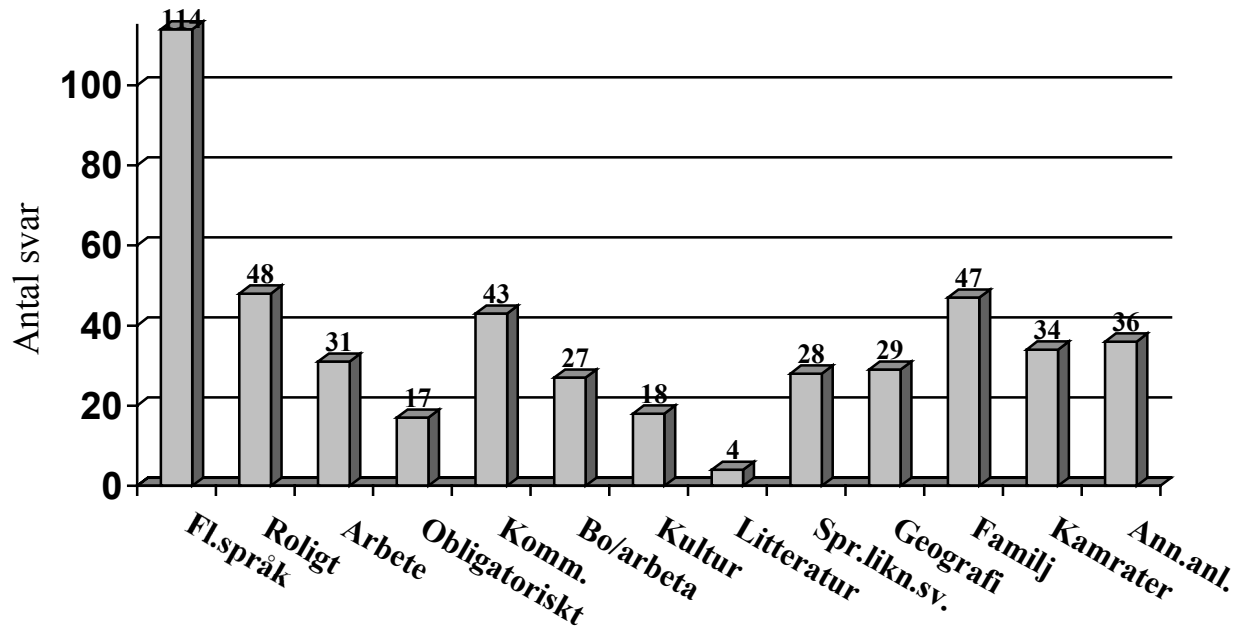
Annan anledning

Andere Gründe

Diagram 4.2.1, Varför har du valt att läsa tyska? Flera svar fick anges Samtliga högskolestuderande

Warum haben Sie sich dafür entschieden Deutsch zu lernen?
(Mehrfachnennungen möglich) Sämtliche Hochschulstudenten

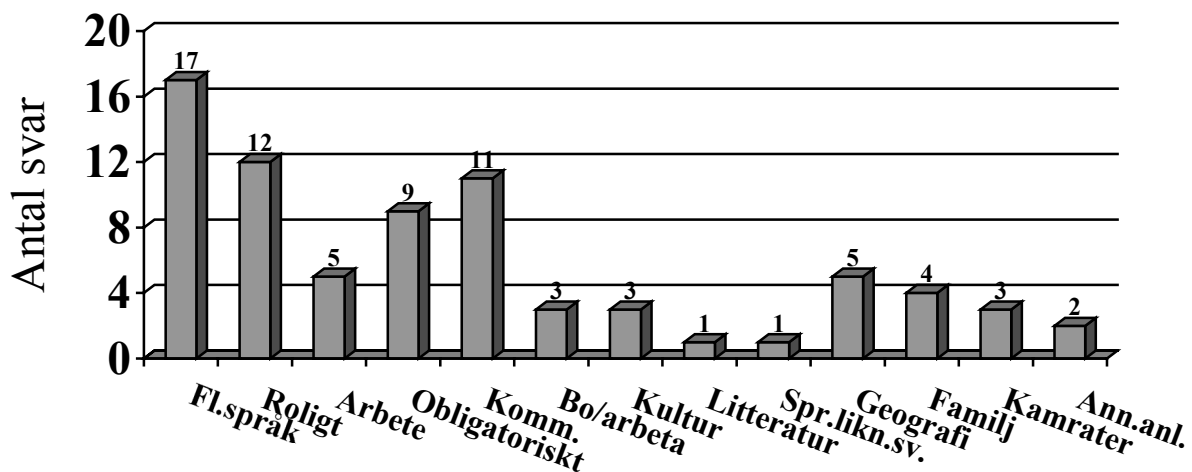
N=156

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande

Kontrollgruppe Erwerbstätige

N= 26

Det mest frekventa svaret i båda grupperna på frågan *varför har Du valt att studera tyska* är att det är *viktigt att kunna flera språk*. En klar majoritet av de respondenter som har läst tyska i någon form har kryssat för detta alternativ. Detta svar visar på ett intresse av att inkludera språk i utbildningen. Flertalet av de respondenter som inte har studerat tyska har valt att studera något annat

språk för att ge bredd åt sin utbildning. Alternativet *viktigt att kunna flera språk* fick av studenterna mer än dubbelt så många markeringar som nästkommande alternativ, det är *roligt att lära sig tyska*. De båda grupperna, studenter och förvärvsarbetande, är relativt lika i vad som anses vara viktigast vid val av studier i tyska. Kommunikation är väsentligt, båda grupperna lägger stor vikt vid att kunna *kommunicera vid resor till Tyskland*.

Grupperna skiljer sig mest åt i fråga om obligatoriska studier i tyska. Bland högskolestuderande hamnar detta svar på näst sista plats medan det i kontrollgruppen ligger på en fjärde plats. Detta beror till stor del på att det i dagens utbildning inte ingår obligatoriska studier i tyska på samma sätt som tidigare. Detta gäller såväl på grund- och gymnasienivå för att möjliggöra för framtida högskolestudier som på högskolenivå där kurslitteratur på tyska tidigare inte var ovanligt. Numera är högskolelitteratur nästan uteslutande på svenska eller engelska. Bland dagens utbildningsprogram på högskolor ingår språk endast i marginell omfattning, studenterna uppmuntras i stället att välja språkstudier under sina valfria terminer för att få större bredd i utbildningen. På Södertörns högskola finns för närvarande fem program där språkstudier är obligatoriskt, dessa är programmen Politik, Ekonomi, Kultur-Tysklandsprogrammet¹², Europaprogrammet, Internationella Ekonomiprogrammet, Medier, Språk, Kultur samt programmet Språk, Kultur & Marknad. Dock är det endast programmet Politik, Ekonomi, Kultur som erbjuder tyska som enda språkalternativ. I de andra programmen kan studenten dessutom välja engelska, franska, ryska, polska eller spanska.

Bland de alternativ som ansågs minst väsentliga återfinns intresset för litteratur och kultur. Båda grupperna rankade *spännande litteratur* som minst viktigt vid valet av studier i tyska. Detta manar till eftertanke då en stor del av undervisningen på universitetsnivå inriktar sig just på att analysera tysk litteratur. Intresset för *kulturen* hamnade på tredje plats från slutet, få markeringar fick även alternativet att *bo/arbeta i Tyskland*.

Om vi sätter ihop båda grupperna i en tabell får vi en tydligare bild. I tabell 4.2.2 syns vissa skillnader men även likheter mellan studenter och icke-studenter när det gäller anledningarna till valet av just tyska som det främmande språk man vill lära sig. Som tidigare nämnts består likheten främst av det faktum att såväl studenter som icke-studenter anser det vara viktigt att kunna *flera* främmande språk, däribland tyskan. Detta är den

---

¹² Stoppat intag 2005 pga. för få sökande.

överlägset största anledningen till valet av just detta språk i båda grupperna. Båda grupperna hade alternativ två, *det är roligt att lära sig tyska*, på andra plats. Denna lust och glädje förknippad med språkinläringen är det synnerligen viktigt att fånga upp och vidmakthålla.

Sedan skiljer sig prioriteringsordningen något. De förvärvsarbetande sätter alternativet *det är viktigt att kunna kommunicera vid resor till Tyskland* på tredje plats. Detta alternativ rankas som nummer fyra bland studenterna. Dessa har i stället alternativet *någon familjemedlem har läst tyska* som det tredje starkaste motivet. Viktigt för dem är också alternativet *kamrater läste tyska*. Denna skillnad mot den förvärvsarbetande gruppen kan förmodligen till stor del förklaras av studenternas lägre ålder och som en följd av detta ett större beroende av kamrater och familjemedlemmar. Detta är något att ta fasta på. Lyckas lärarna på grund- och gymnasienivå förmedla en undervisning som upplevs som intressant, givande och rolig kommer äldre syskon och kamrater att sköta en stor del av marknadsföringen.

Sammanfattningsvis ska tre punkter framhållas. För det första den starka betoningen av nyttoaspekten som motiv för att lära sig tyska. För det andra det svaga intresset för den tyska litteraturen, intresset för den tyska kulturen i allmänhet är större. För det tredje det stora antalet som tyckte att det var roligt att lära sig tyska.

Tabell 4.2.2; Varför har du läst tyska? Korstabell: Procentuell fördelning bland studenter och icke-studenter. Observera att personerna fick kryssa för flera alternativ, vilket gör att summan av procenttalen blir högre än 100 i varje kolumn. Procent samt absoluta tal (inom parentes).

Varför har du valt att läsa tyska?	Studenter	Förvärvsarbetande	Totalt
Det är viktigt att kunna flera språk	73,1% (114)	65,4% (17)	72% (131)
Det är roligt att lära sig tyska	30,8% (48)	46,2% (12)	33% (60)
Behöver tyska i arbetslivet	19,9% (31)	19,2% (5)	19,8% (36)
Tyska är/var obligatorisk	10,9% (17)	34,6% (9)	14,3% (26)
Det är viktigt att kunna kommunicera vid resor till Tyskland	27,6% (43)	42,3% (11)	27,9% (54)
Jag bor/arbetar i Tyskland	17,3% (27)	11,5% (3)	16,5% (30)
Jag är intresserad av den tyska kulturen	11,5% (18)	11,5% (3)	11,5% (21)
Det finns en spännande litteratur	2,6% (4)	3,8% (1)	2,7% (5)
Språket liknar svenska	17,9% (28)	3,8% (1)	15,9% (29)
Geografisk närhet	18,6% (29)	19,2% (5)	18,7% (34)
Någon familjemedlem har läst tyska	30,1% (47)	15,4% (4)	28% (51)
Kamrater läste tyska	21,8% (34)	11,5% (3)	20,3% (37)
Annat	23,1% (36)	7,7% (2)	20,9% (38)
Totalt	85,7% (156)	14,3% (26)	100% (182)

Warum haben Sie Deutsch gelernt? Kreuztabelle: Prozentuale Verteilung unter Studenten und nicht Studenten. Es ist zu beachten, dass die Personen mehrere Antworten geben durften, was bewirkt, dass die Summe der Prozentzahlen in jeder Säule höher als 100 ist. Angaben jeweils in Prozent und absoluter Zahl (in Klammern).

Warum haben Sie sich dafür entschieden, Deutsch zu lernen?	Studenten	Erwerbstätige	Total
Es ist wichtig, mehrere Sprachen zu beherrschen	73,1% (114)	65,4% (17)	72% (131)
Es macht Spaß, Deutsch zu lernen	30,8% (48)	46,2% (12)	33% (60)
Ich benötige Deutschkenntnisse bei der Arbeit	19,9% (31)	19,2% (5)	19,8% (36)
Deutsch ist/ war obligatorisch	10,9% (17)	34,6% (9)	14,3% (26)
Es ist wichtig, bei Reisen nach Deutschland kommunizieren zu können	27,6% (43)	42,3% (11)	27,9% (54)
Ich lebe/ arbeite in Deutschland	17,3% (27)	11,5% (3)	16,5% (30)
Ich bin an der deutschen Kultur interessiert	11,5% (18)	11,5% (3)	11,5% (21)
Es gibt spannende Literatur	2,6% (4)	3,8% (1)	2,7% (5)
Die Sprache ähnelt dem Schwedischen	17,9% (28)	3,8% (1)	15,9% (29)
Geografische Nähe	18,6% (29)	19,2% (5)	18,7% (34)
Ein Mitglied der Familie hat Deutsch gelernt	30,1% (47)	15,4% (4)	28% (51)
Freunde haben Deutsch gelernt	21,8% (34)	11,5% (3)	20,3% (37)
Andere Gründe	23,1% (36)	7,7% (2)	20,9% (38)
Total	85,7% (156)	14,3% (26)	100% (182)

I denna del av undersökningen ser vi också närmare på eventuella skillnader mellan två kategorier av svarspersoner: de som har läst tyska upp till högskolenivån och de som inte har nått denna nivå i sin språkinläring. Genomförda högskolestudier i tyska eller avsaknad av desamma betraktas först som beroende variabel; här kommer vi främst att närmare utreda frågan om personer som läst tyska upp till högskolenivån skiljer sig från de övriga svarspersonerna vad gäller de ursprungliga anledningarna till valet av just detta språk.

Senare kommer vi att betrakta genomförda högskolestudier i tyska som oberoende variabel och vi granskar huruvida personer med högskoleutbildning i tyska skiljer sig från den övriga gruppen i fråga om preferenser vad gäller kursernas innehåll (kap 5), undervisningsformer (kap 6) och typer av intyg (kap 6) som genomförda kurser i tyska kan ge.

Vi börjar med anledningarna till valet av tyska. De som läst tyska även på högskolenivå återfinns i den vänstra kolumnen medan de som endast genomgått grund- eller gymnasieutbildning i tyska är i den högra kolumnen. Ingen hänsyn ha tagits till om respondenten är studerande eller förvärvsarbetande.

Tabell 4.2.3: Varför har du valt att läsa tyska? Korstabell: Procentuell fördelning inom grupper som har läst tyska på högskolenivån resp. de som *ej* har läst på högskolenivån. Observera att personerna fick kryssa för flera alternativ, vilket gör att summan av procenttalen blir högre än 100 i varje kolumn. Procent samt absoluta tal (inom parentes).

Varför har du valt att läsa tyska?	Var har du läst tyska?		
	Högskolan <i>och</i> Grundskola eller gymnasium eller Komvux...	Grundskola eller gymnasium eller Komvux... <i>och EJ</i> Högskola	Totalt
Det är viktigt att kunna flera språk	83,3% (30)	69,2% (101)	72% (131)
Det är roligt att lära sig tyska	55,6% (20)	27,4% (40)	33% (60)
Behöver tyska i arbetslivet	44,4% (16)	13,7% (20)	19,8% (36)
Tyska är/var obligatoriskt	16,7% (6)	13,7% (20)	14,3% (26)
Det är viktigt att kunna kommunicera vid resor till Tyskland	52,8% (19)	24% (35)	29,7% (54)
Jag bor/arbetar i Tyskland	52,8% (19)	7,5% (11)	16,5% (30)
Jag är intresserad av den tyska kulturen	41,7% (15)	4,1% (6)	11,5% (21)
Det finns en spännande litteratur	8,3% (3)	1,4% (2)	2,7% (5)
Språket liknar svenska	16,7% (6)	15,8% (23)	15,9% (29)
Geografisk närhet	22,2% (8)	17,8% (26)	18,7% (34)
Någon familjemedlem har läst tyska	36,1% (13)	26,0% (38)	28,0% (51)
Kamrater läste tyska	2,8% (1)	24,7% (36)	20,3% (37)
Annat	25% (9)	19,9% (29)	20,9% (38)
Totalt	19,8 (36)	80,2 (146)	100 (182)

Warum haben Sie Deutsch gelernt? Kreuztabelle: prozentuale Verteilung innerhalb der Gruppe, die Deutsch auf Hochschulniveau gelernt hat respektive der Gruppe, die Deutsch NICHT auf Hochschulniveau gelernt hat. Es ist zu beachten, dass die Personen mehrere Antworten geben durften, was bewirkt, dass die Summe der Prozentzahlen in jeder Säule höher als 100 ist. Angaben jeweils in Prozent und absoluter Zahl Zahl (in Klammern)..			
Warum haben Sie sich dafür entschieden, Deutsch zu lernen?	Studenten	Erwerbstätige	Total
Es ist wichtig, mehrere Sprachen zu beherrschen	83,3% (30)	69,2% (101)	72% (131)
Es macht Spaß, Deutsch zu lernen	55,6% (20)	27,4% (40)	33% (60)
Ich benötige Deutschkenntnisse bei der Arbeit	44,4% (16)	13,7% (20)	19,8% (36)
Deutsch ist/ war obligatorisch	16,7% (6)	13,7% (20)	14,3% (26)
Es ist wichtig, bei Reisen nach Deutschland kommunizieren zu können	52,8% (19)	24% (35)	29,7% (54)
Ich lebe/ arbeite in Deutschland	52,8% (19)	7,5% (11)	16,5% (30)
Ich bin an der deutschen Kultur interessiert	41,7% (15)	4,1% (6)	11,5% (21)
Es gibt spannende Literatur	8,3% (3)	1,4% (2)	2,7% (5)
Die Sprache ähnelt dem Schwedischen	16,7% (6)	15,8% (23)	15,9% (29)
Geografische Nähe	22,2% (8)	17,8% (26)	18,7% (34)
Ein Mitglied der Familie hat Deutsch gelernt	36,1% (13)	26,0% (38)	28,0% (51)
Freunde haben Deutsch gelernt	2,8% (1)	24,7% (36)	20,3% (37)
Andere Gründe	25% (9)	19,9% (29)	20,9% (38)
Total	19,8 (36)	80,2 (146)	100 (182)

Inledningsvis är det viktigt att poängtera att de som har läst tyska också på högskolenivå har angett fler orsaker till detta, kanske för att de har valet i färskare minne. Vi har i redovisningen därför valt att redovisa den inbördes

rangordningen av svarsalternativen för varje grupp. Båda grupperna anser att *det är viktigt att kunna flera främmande språk*, däribland tyska; detta var den överlägset viktigaste anledningen till språkvalet. Båda grupperna var också överens om att alternativet *det är roligt att lära sig tyska* är det näst viktigaste motivet.

Prioriteringarna därefter visar på en mer nyttobetonad inställning hos dem som valt att läsa tyska också på högskolenivå. Alternativen att *det är viktigt att kunna kommunicera* samt att *bo och arbeta i Tyskland* återfinns på tredje plats tätt följt av alternativet *behöver tyska i arbetslivet*. På femte plats ligger intresse för den tyska kulturen, något som också är viktigt för ett framtida Tysklandsinriktat arbete. Denna grupp tillmätte också *den geografiska närheten* en viss betydelse.

De som endast läst tyska på grundskolenivå och/eller på gymnasienivå har ju inte gjort något positivt val i vuxen ålder. Detta kan förklara betydelsen av att någon *familjemedlem eller kamrat läste språket*. Först på femte plats ligger den första konkreta nyttoaspekten för denna grupp, bortsett från att det är viktigt att kunna flera språk, *vikten att kunna kommunicera*.

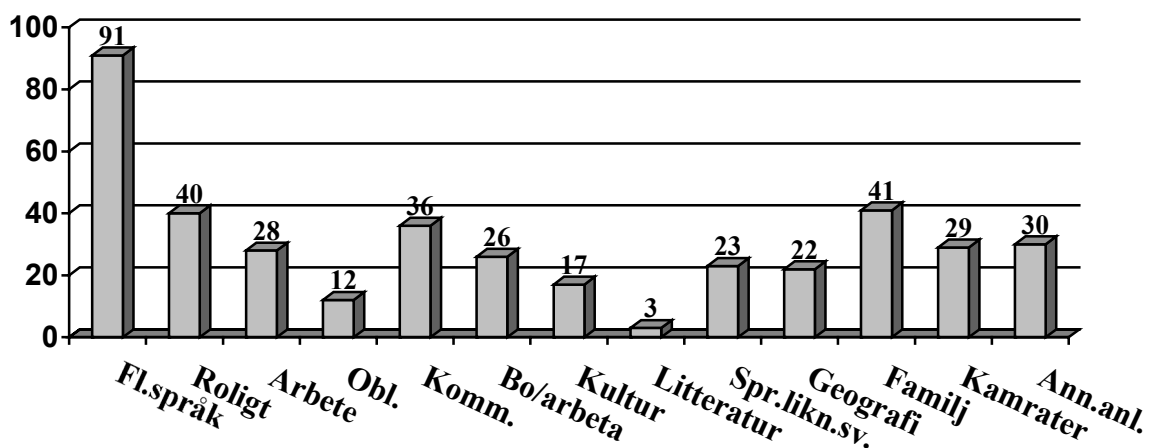
Finns det då några skillnader i motiv om vi delar in populationen efter vilken nivå de läst tyska? Vi börjar med att se på dem som endast studerat tyska på grundskolenivå. Som tidigare gör vi också en uppdelning mellan studenter och förvärvsarbetande.

Diagram 4.2.4

Högskolestuderande med studier i tyska på grundskolenivå

Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Grundschulniveau

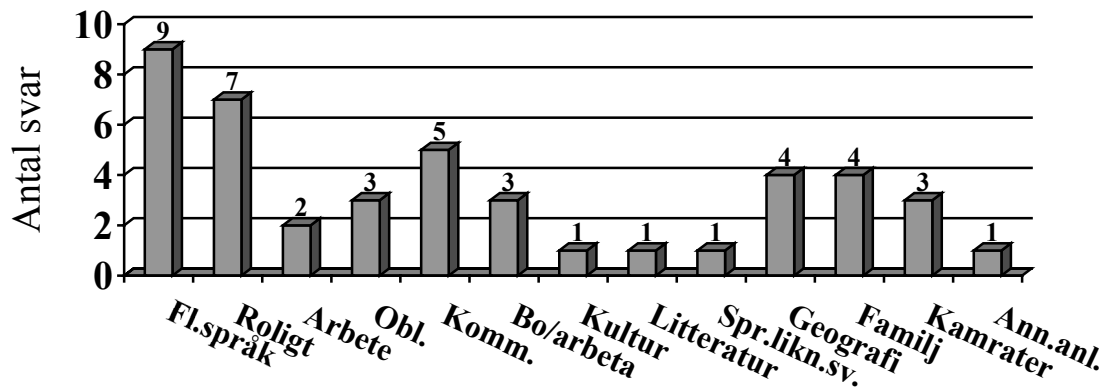
N=126

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande med studier i tyska på grundskolenivå

Kontrollgruppe, Erwerbstätige mit Deutschstudien auf Grundschulniveau

N=14

Bland de respondenter som har läst tyska på grundskolenivå ansågs alternativ ett, *viktigt att kunna flera språk*, som det viktigaste skälet till att studera tyska. Svaren överensstämmer relativt väl med de svar som presenterades för hela populationen i tabell 4.2.1. Alternativen *behöver tyska i arbetslivet* och *bo/arbete i Tyskland* har dock en jämförelsevis större tyngd bland de studerande som endast läst tyska på grundskolenivå. *Litteratur* och *kultur* rankas även i denna grupp som minst intressant.

Bland de förvärvsarbetande var fördelningen av motiv mera jämnt utspridd, *roligt att lära sig tyska*, *kommunikation* samt att *någon familjemedlem läst språket* fick ungefär lika många svar. De förvärvsarbetande värderar *glädjen i språkinläringen* något högre men här måste manas till försiktighet på grund av det låga N-talet.

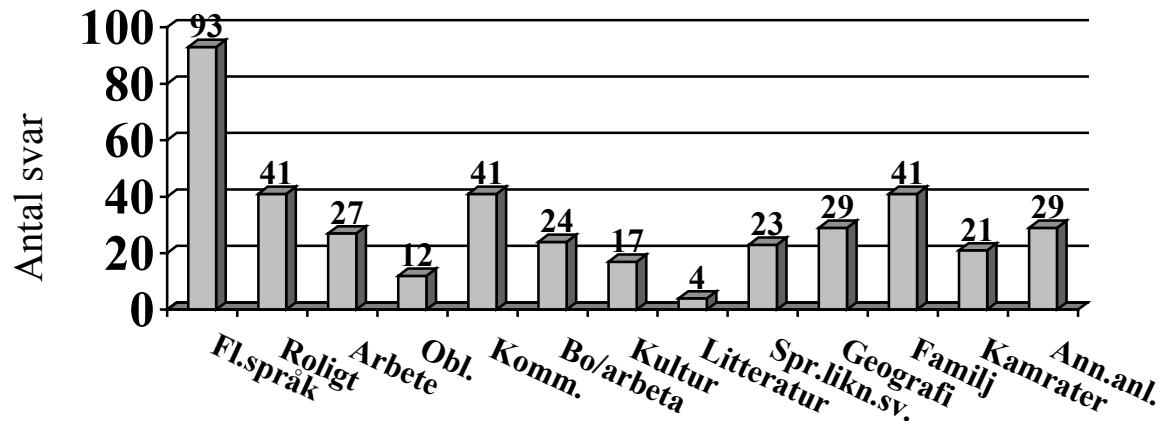
Vi går vidare och specialgranskar dem som läst tyska på gymnasienivå

Diagram 4.2.5

Högskolestuderande med studier i tyska på gymnasienivå

Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Gymnasialniveau

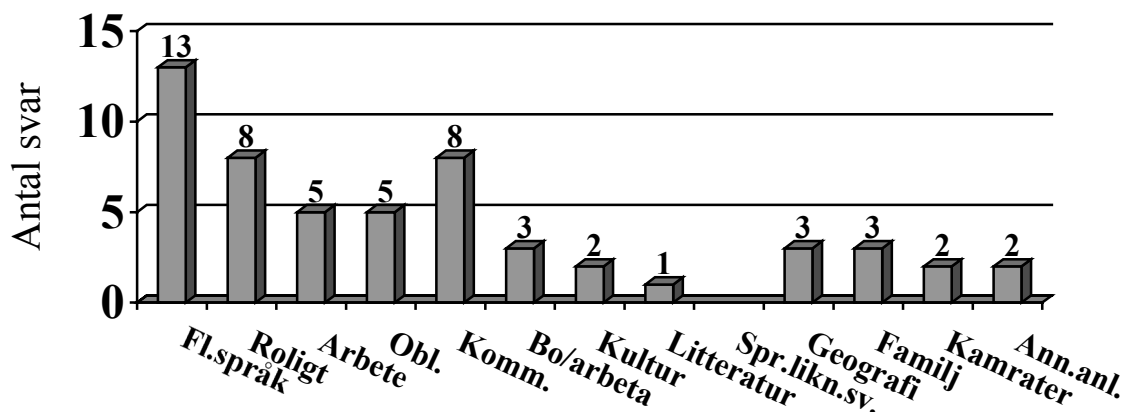
N= 111

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande med studier i tyska på gymnasienivå

Kontrollgruppe, Erwerbstätige mit Deutschstudien auf Gymnasialniveau

N= 18

Fortfarande är påstående nummer ett, det är *viktigt att kunna flera språk* det överlägsna alternativet. I likhet med dem som endast läst tyska på grundskolenivå är intresset för *kommunikation* betydande samtidigt som *glädjen att lära sig språket* och *influenser från familjemedlemmar* är markant. Även i denna tabell erhåller alternativen *kultur* och *litteratur* få röster från respondenterna.

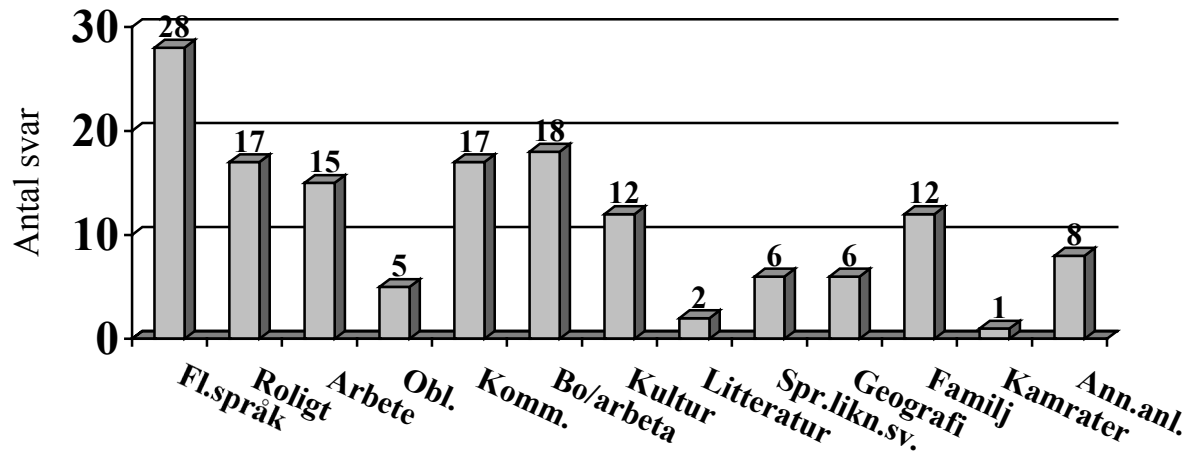
Vi fortsätter med de respondenter som läst tyska också på högskolenivå

Diagram 4.2.6

Högskolestuderande med studier i tyska på högskolenivå

Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Hochschulniveau

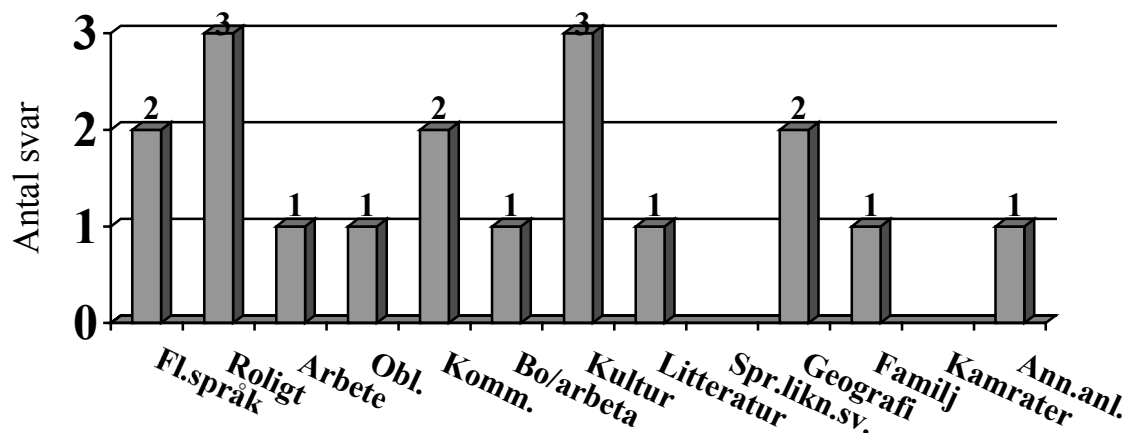
N= 32

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande med studier i tyska på högskolenivå

Kontrollgruppe, Erwerbstätige mit Deutschstudien auf Hochschulniveau

N= 4

I gruppen studerande med studier i tyska på högskolenivå återfinns *bo/arbete i Tyskland* på andra plats, tätt följt av behov av *tyska i arbetslivet* och *kommunikation* vid resor till Tyskland. Som tidigare nämnts blir nyttoaspekten tydligare på denna nivå. Intresset för den *tyska kulturen* är något högre här. Kontrollgruppens respondenter ger på denna fråga avvikande svar i fråga om kulturens roll. De rankar intresse för den *tyska kulturen* och att det är *roligt att lära sig tyska* som de viktigaste motiven för sitt val. Det ska dock poängteras att det här är fråga om en mycket liten grupp respondenter varför inga statistiska slutsatser egentligen kan dras.

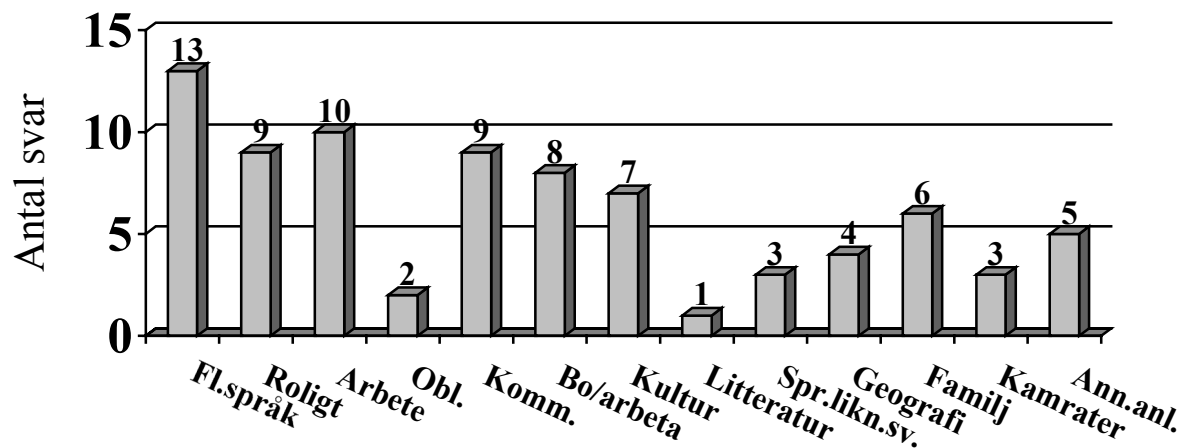
Vi avslutar denna genomgång med att se på den grupp som har studerat tyska i andra former, t ex i utlandet. De som läst på Komvux är inte inkluderade, denna grupp är ytterst liten inom populationen.

Diagram 4.2.7

Högskolestuderande med studier i tyska från annan utbildning

Hochschulstudenten mit Deutschstudien von anderer Ausbildung

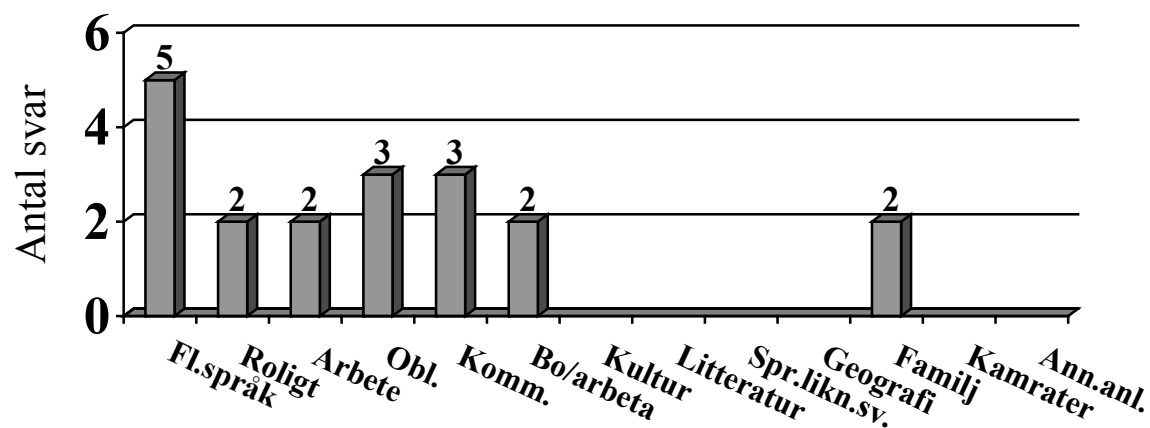
N= 15

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande med studier i tyska från annan utbildning

Kontrollgruppe, Erwerbstätige mit Deutschstudien von anderer Ausbildung

N= 7

Bland de respondenter som har studerat tyska i annan form än inom det svenska utbildningssystemet återfinns ungefär samma tendens i svaren som bland de övriga grupperna. Att *kunna flera språk* är fortfarande den viktigaste faktorn även om skillnaden mot andra alternativ är liten. Litteratur och kultur anses i kontrollgruppen inte vara av vikt vid valet av språkstudier medan

gruppen studerande ser kulturen som minst lika viktig som att kunna kommunicera vid resor till Tyskland. Detta kan vara en indikation på att de som bott i ett annat land har en större insikt om kulturens betydelse.

Några respondenter har utnyttjat möjligheten att lägga till ytterligare svarsalternativ eller velat förtydliga sina svar. 12 har angivit familjeskäl för sitt val, det kan vara att någon förälder eller far- och morförälder är född i Tyskland eller att övrig släkt är bosatt där. 15 har uppgivit att de var tvungna att välja mellan tyska eller franska. Några har kommenterat denna situation ytterligare: tog tyska för att det ansågs lättare (1), lotten avgjorde (1), föräldrarna rekommenderade tyska (2), förstahandsvalet franska kunde inte tillfredställas (3) eller ville absolut inte läsa franska (2). Tre har understrukt att de gjorde samma val som kamraterna medan en valde att gå mot strömmen och tog tyska när de andra valde franska. Två påpekade att tyskan är ett viktigt språk inom EU medan en anger ett mer fritidsbetonat skäl: ”Berlin är en cool stad med mycket bra musik.” En respondent har sagt sig vara intresserad av språk i största allmänhet. Vi kan konstatera att dessa fria svar inte markant skiljer sig från de alternativ som angavs i enkäten varför vi anser oss ha täckt in de viktigaste anledningarna till att börja läsa tyska.

4.2.8 Sammanfattning

Den väsentligaste anledningen, oberoende av vilka gruppindelningar som gjorts, är att det är viktigt att kunna flera språk. Det finns ett intresse för språkstudier i allmänhet. Vi lever i en allt mer internationell värld där goda språkkunskaper är en av nycklarna till framgång. Utmaningen för dagens och morgondagens tysklärare är att se till att tyska fortsätter att vara ett av de språk som då kommer i fråga.

Att kunna kommunicera vid resor till Tyskland är ett alternativ som har rankats högt av alla grupper. Vi återkommer senare till vilket innehåll som önskas i tyskundervisningen, men redan här ska vikten av muntlig kommunikation framhållas. Att kunna göra sig förstådd i ett annat land på ett främmande språk ingår i förutsättningarna för det liv vi lever idag. Språkundervisningen får därför inte bli alltför ensidigt inriktad på att författa grammatiskt korrekta skrifter, den muntliga kommunikationen måste få ett stort utrymme. Visserligen har de senaste läroplanerna för grundskola och gymnasium på olika sätt framhävt den muntliga kommunikationens betydelse inom språkundervisningen men, som det bl. a påpekas inom rapporten från fortbildningsavdelningen vid Uppsala universitet, det tar tid innan det

kommunikativa inlärningsperspektivet på språk helt och hållet tillämpas inom de svenska skolorna.¹³

Som alternativ nummer två kommer att det är roligt att lära sig tyska. Vad det är som är roligt framgår inte av denna undersökning, inga ytterligare kommentarer har givits. Därför vore det intressant och angeläget att gå vidare med denna fråga i en ny studie. Det är viktigt att slå vakt om det som anses roligt och positivt så att inte detta försvinner i iveren att förändra och förbättra för att attrahera fler studenter.

Intresset för den tyska litteraturen var svalt bland respondenterna. Detta kan säkerligen delvis förklaras med att litteraturläsning, verken svensk eller utländsk, inte stimuleras i någon högre grad på grund- eller gymnasienivå. Detta är något tysklärare på alla nivåer måste ta hänsyn till, här krävs ett aktivt arbete för att locka till läsande av såväl modern litteratur som klassiker. Budskapet måste bli klarare, läsning av skönlitteratur är inte bara en behaglig avkoppling, det ger också rik kunskap om landet ifråga. Värt att notera är också att intresset för kultur är betydligt större än intresset för litteratur.

Vi kan konstatera att prioriteringen bland de givna alternativen inte skilde sig åt i någon högre utsträckning mellan de olika grupperna. Kontrollgruppen hade inte radikalt avvikande uppfattning än de betydligt yngre studenterna. Det fanns en viss skillnad beroende på i vilken ålder valet hade gjorts, de som endast hade valt tyska på grund- och gymnasienivå, och som vid tidpunkten för valet var tonåringar, var mer beroende av vad familj och kamrater tyckte. De som däremot hade fortsatt med tyska upp på högskolenivå angav i stället mer nyttobetonade aspekter, de inriktade sig på yrkeslivet med de krav detta ställer.

Till sist kan vi konstatera att ganska få väljer att fortsätta med tyskan på högskolenivå. Ett av skälen till detta som ofta anges i olika sammanhang är organisationen av gymnasieskolan där det är betydligt lättare att få bra betyg i matlagning eller dans än genom att läsa språk. Eleverna prioriterar alltså bort språkstudier och kan därför inte senare studera språk på högskolenivå. Denna undersökning ger dock inte något säkert belegg för den tesen, ganska få av dem som skulle vara behöriga att fortsätta med tyskan väljer att göra så. Om

---

¹³ Utbildningsdepartementet: Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna, Lpo 94, Lpf 94, Stockholm 1994
Barbier, Michel Färre studenter i språk. Varför? Fortbildningsavdelningen, Uppsala universitet, 2002

vi tar hänsyn också till den reella kompetensen är det cirka 25 % av respondenterna som fortsätter att läsa tyska också på högskolenivå. Kanske kan detta bero på att eleverna tycker att de är tillräckligt bra i tyska efter undervisningen i gymnasiet eller att de tror att det räcker med engelska. Vi återkommer till detta nedan.

4.3 Varför inte tyska?

Respondenterna fick i enkäten också ta ställning till 12 olika motiv till varför de valt att inte alls läsa tyska. Flera svar fick anges. Ett trettonde alternativ, annan anledning, kunde anges som ett fritt svar. Dessa kommer att presenteras i slutet av kapitlet. Följande fasta svarsalternativ angavs:

Jag har inriktat mig på ett annat språk

Ich habe mich auf eine andere Sprache spezialisiert

Det räcker med engelska

Es reicht mir, Englisch zu beherrschen

Ser inget behov av att läsa tyska

Ich sehe keine Notwendigkeit, Deutsch zu lernen

Jag valde bort tyska av taktiska skäl

Ich habe Deutsch aus taktischen Gründen abgewählt

Tyska verkar svårt

Deutsch scheint schwer

Tyska verkar tråkigt

Deutsch scheint langweilig

Tidskrävande att lära sig ett nytt språk

Es ist zeitintensiv, eine neue Sprache zu lernen

Har inte kommit i kontakt med tyska t.ex. via tv eller tidningar

Ich bin noch nicht mit Deutschland in Kontakt gekommen; z.B. in Büchern oder TV

Tyskland är ett okänt land

Deutschland ist ein unbekanntes Land

Tysklands kultur lockar mig inte

Deutschlands Kultur lockt mich nicht

Tyskland är inget resmål, semesterland

Deutschland ist kein Reiseziel, Urlaubsland

Jag behöver inte tyska i mitt arbete

Ich benötige keine Deutschkenntnisse bei meiner Arbeit

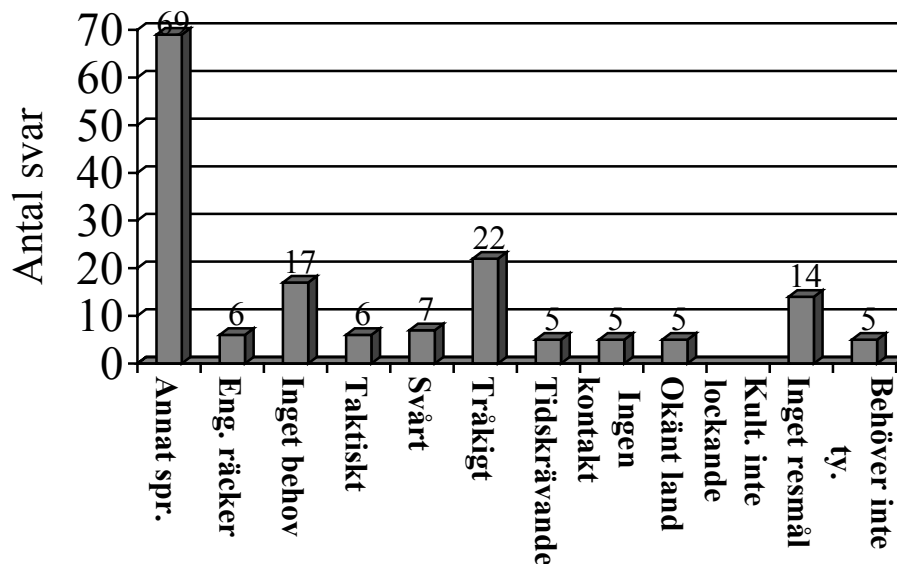
Vi börjar med att redovisa svaren för alla studenterna kontra de förvärvsarbetande.

Diagram 4.3.1

Högskolestuderande: Anledning till att Du inte har valt språket tyska?

Hochschulstudenten: Warum haben Sie sich dafür entschieden, Deutsch zu lernen?

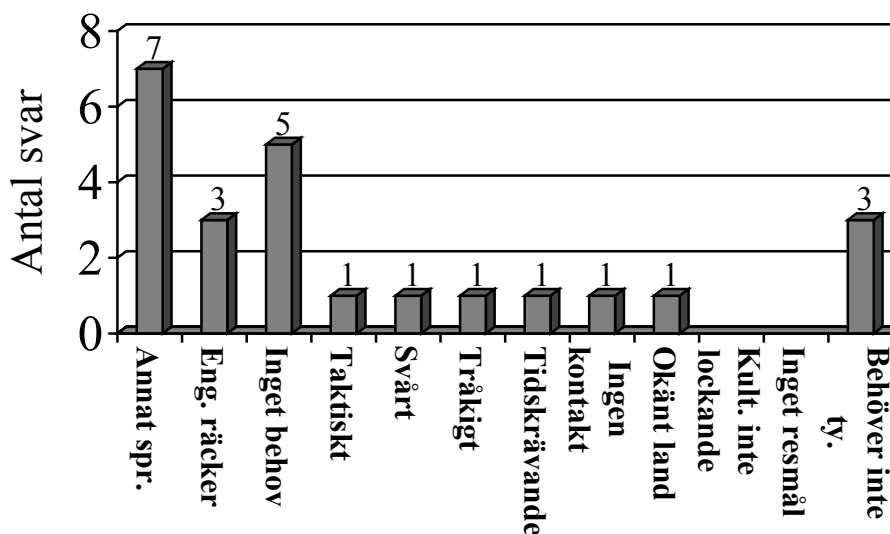
N= 91

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande: Anledning till att Du inte har valt språket tyska?

Kontrollgruppe Erwerbstätige: Warum haben Sie sich dafür entschieden, Deutsch zu lernen?

N=11

Vi kan konstatera att få har utnyttjat tillfället att utförligt kommentera sitt val att inte läsa tyska. Av detta kan vi dra slutsatsen att det negativa valet känns ganska naturligt medan de som valt att läsa tyska känner ett behov av att motivera sitt val. Detta är inte underligt med tanke på språkets krympande undervisningsandelar.

Största anledningen till att undersökningens respondenter inte har studerat tyska är att de har *inriktat sig på något annat språk*. I annat språk är engelska exkluderat, då detta språk är obligatoriskt i den svenska grundskolan. Bland de högskolestuderande som valt att inte studera tyska är skälet att *tyska verkar tråkigt* den andra största orsaken. På tredje plats ligger *inget behov av att läsa tyska* tätt följt av att *Tysklands kultur lockar mig inte*. Detta svar stämmer väl överens med svaret på frågan varför respondenten har läst tyska, också här markerades att intresset för den tyska kulturen är svagt. Endast sex har angett att det räcker med engelska.

Inom kontrollgruppen betonas också att det inte finns behov av tyska. Därefter följer att de inte behöver tyska i sitt arbete och att det räcker med engelska. Dessa svar är anmärkningsvärda då urvalet av företag och förvärvsarbete har gjorts utifrån att de har med Tyskland att göra i sitt arbete och att ingen arbetar i ett större företag med engelska som koncernspråk. Engelska blir allt mer gångbart även i Tyskland, vilket gör att några kan välja bort tyskan och eventuellt inrikta sig på ett av de andra stora språken. Vi ska dock komma ihåg att antalet respondenter är litet. Det finns också en annan möjlig felkälla, en del av dessa respondenter kan ha tyska som modersmål och har då av naturliga skäl inte genomgått några studier i tyska.

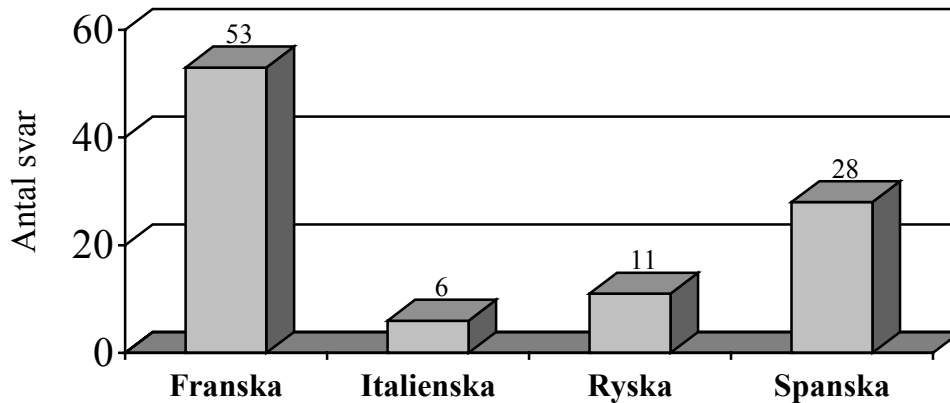
Vilket språk har respondenterna då valt i stället för tyska? De fyra vanligaste alternativen är franska, italienska, ryska eller spanska.

Diagram 4.3.2

Högskolestuderande: Vilket annat språk har du studerat?

Hochschulstudenten: Welche andere Fremdsprache haben Sie gelernt?

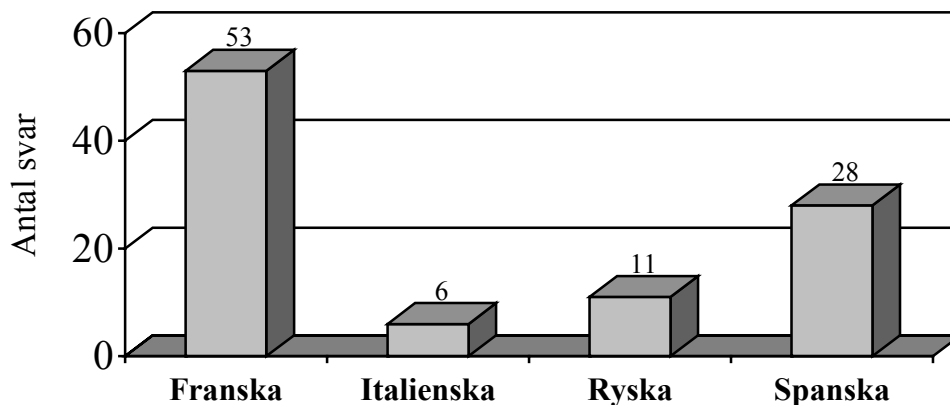
N= 68

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande: Vilket annat språk har du studerat?

Kontrollgruppe Erwerbstätige: Welche andere Fremdsprache haben Sie gelernt?

N= 6

Inledningsvis kan konstateras att flera respondenter har läst mer än ett främmande språk. Svaren förstärker det intryck vi fått från diagrammen under 4.2, det är viktigt att kunna flera språk. Bland samtliga respondenter som har valt att studera ett annat språk än tyska har majoriteten valt franska som andra språk. I kontrollgruppen är detta kanske inte anmärkningsvärt, då det i den gamla skolformen, som ändrades under 1990-talet, oftast endast fanns tyska och franska som andra språk i grundutbildningen. På gymnasienivå tillkom ofta ytterligare ett språk, det av de två ovannämnda som tidigare valts bort eller spanska. Franska är därför det dominerande språket bland

undersökningens respondenter. Även franska är idag på tillbakagång bland studerande till förmån för spanska.¹⁴

Då endast ett mindre antal respondenter närmare har kommenterat sitt val att inte läsa tyska ser vi det inte som meningsfullt att dela upp dessa i olika undergrupper. Vi går därför direkt till de fria svaren för att se om nya faktorer framkommer här. Några har prioriterat andra ämnen, ekonomi (1), andra språk; franska är mer gångbart (1), fler tjejer i franskklasserna (1), latinska språk är vackrare (1), andra språk som kinesiska, ryska, japanska och arabiska får större betydelse i framtiden (1). Tre tyckte att tyskan är ett fult språk, två kom från länder där tyska inte hade erbjudits och en angav personliga skäl innebärande att polska morföräldrar förföljts av tyskar.

Förutom de tre som tyckte att tyskan är ett fult språk framkom inga nya skäl utöver de fasta alternativen. Val av ett annat språk är en viktig faktor, dock tror endast ett fåtal att det räcker med engelska. De sammanlagt 23 som angav att tyska verkar tråkigt ska jämföras med de totalt 60 som tyckte motsatsen, att det var roligt att lära sig tyska. Som tidigare poängterats är det viktigt att närmare studera denna fråga, vad är det som är tråkigt respektive roligt just med tyska?

4.3.3 Idag har jag delvis ändrat uppfattning

I undersökningen gavs respondenterna möjlighet att svara om de delvis har ändrat uppfattning om att studera tyska. En stor majoritet av både studenter och förvärvsarbetande utan studier i tyska hade inte ändrat uppfattning, nio högskolestuderande och fyra förvärvsarbetande anser att de delvis har ändrat uppfattning och nu överväger att studera språket. Dessa totalt tretton respondenter har angivit en rad olika skäl till varför de nu kan tänka sig att läsa tyska. Inga fasta svarsalternativ förekom vilket kan förklara varför denna fråga kommenterats jämförelsevis intensivt.

Elva betonade att det är bra med språkkunskaper i största allmänhet, det är viktigt att kunna flera språk. Dessa skrev dock inget explicit om tyska språket. Fyra menade att det inte bara är bra att kunna tyska i Tyskland, det var också en värdefull kunskap i länder där andra språk fungerar sämre. Två respondenter hade börjat läsa då de behövde tyska för sina studier och tre hade insett att de hade nytta av språket i sitt arbete. En respondent betonade

---

¹⁴ Se Sörensson, Crister, Franska, spanska, tyska i grundskolan och i gymnasieskolan, Fortbildningsavdelningen, Uppsala universitet, 2002, Skolverket, Pressmeddelande 26 april 2005, Fler elever väljer spanska som språkval, allt färre läser tyska

Tysklands betydelse som ekonomisk stormakt. Men alla angav inte bara nyttoaspekter. Fem respondenter tyckte att det skulle vara roligt att kunna just tyska utan att ange några närmare motiv. Andra var mer specifika, en tyckte om melodin i språket, en skrev att det var ett fint språk, en hade lärt känna några trevliga tyskar och därefter påbörjat sina studier medan en hade blivit lockad av ett antal intressanta filmer.

5. Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha?

Alla respondenterna, alltså både de som har läst och inte har läst tyska har svarat på frågan. Även under denna fråga fick flera svarsalternativ anges. Tillfälle gavs också att kryssa i alternativet övrigt och att fritt kommentera frågan, dessa svar kommer att redovisas sist i kapitlet. Följande fasta alternativ angavs.

Hörförståelse

Hörverständnis

Läsförståelse / Leseverständnis

Läsa rapporter, dagstidningar

Berichte, Tageszeitungen

Facklitteratur

Fachliteratur

Skönlitteratur

Schönliteratur/ Belletristik

Muntlig kommunikation / Mündliche Kommunikation

Enklare vardagskonversation

Einfache Alltagskommunikation

Avancerad affärskonversation

Fortgeschrittene Geschäftskonversation

Skriftlig kommunikation / Schriftliche Kommunikation

Enklare texter (t.ex. e-mail, reserveringar, bokningar)

Einfache Texte (z.B. Emails, Reservierungen, Buchungen)

Mer komplexa texter (t.ex. affärsbrev, recensioner, analyser, sammanfattningar)

Komplexere Texte (z.B. Geschäftsbriefe, Rezensionen, Analysen. Zusammenfassungen)

Lära sig om tysk kultur / Studien der deutschen Kultur

Beteende i olika situationer, tradition

Verhalten in unterschiedlichen Situationen, Tradition

Tysk historia

Deutsche Geschichte

Litteratur, konst, musik, film & teater

Literatur, Kunst, Musik, Film & Theater

Annat/övrigt

Anderes

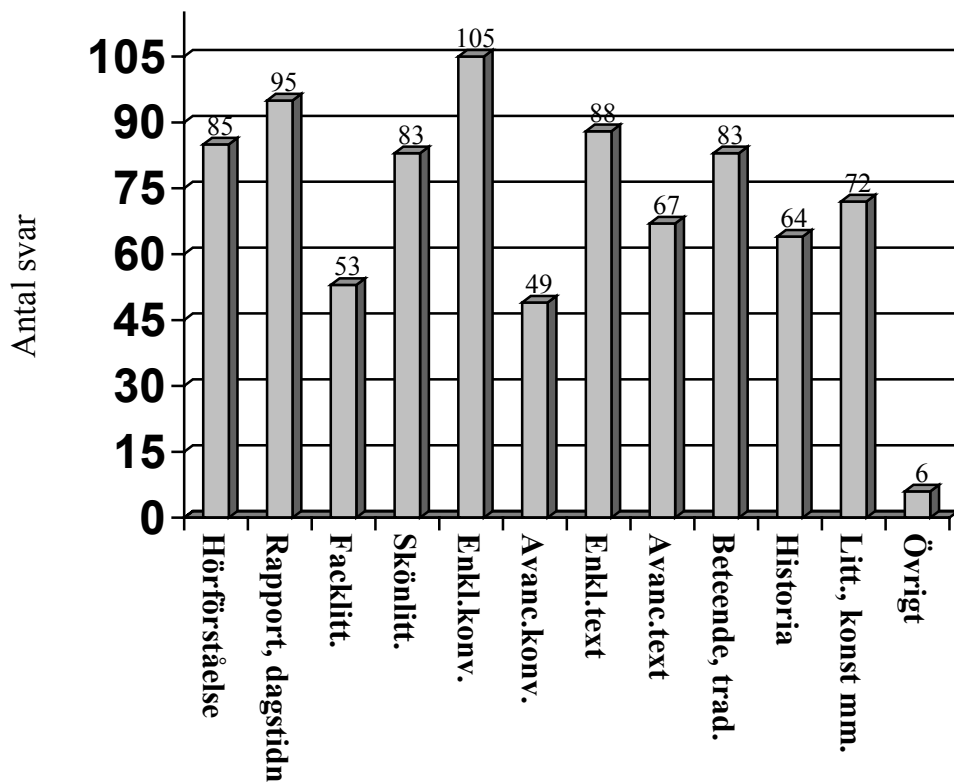
Vi börjar redovisningen med att granska dem som läst tyska på någon nivå och avslutar med dem som inte har läst någon tyska alls men som ändå angivit åsikter om innehållet i en tänkt kurs. Först kommer alla som läst tyska oberoende av nivå och därefter följer en redogörelse uppdelat efter nivå på studierna då det är rimligt att anta att önskemålen är olika om studierna sker på grundskole- gymnasie- eller högskolenivå.

Diagram 5.1

Högskolestuderande med studier i tyska: Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha?

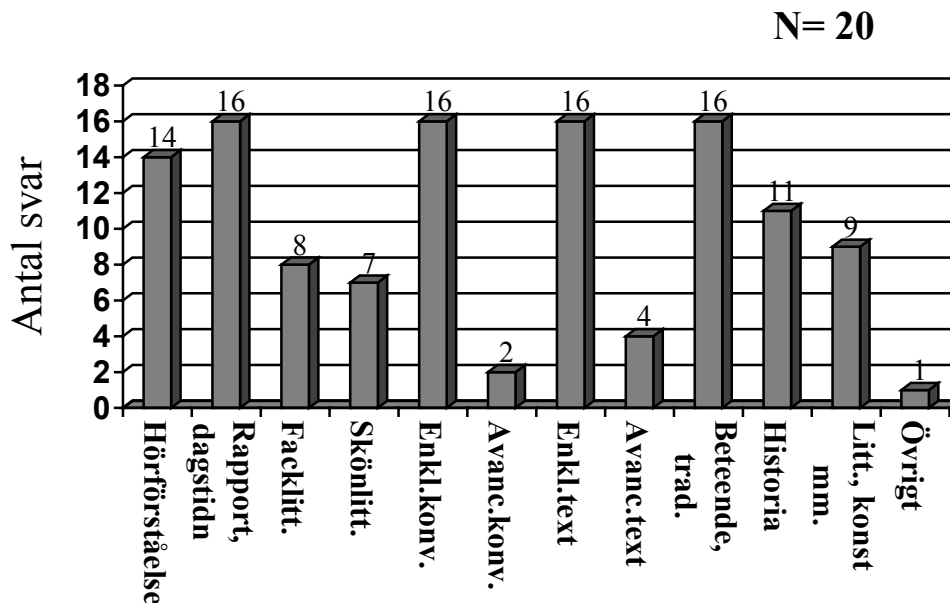
Hochschulstudenten mit Studium der deutschen Sprache: Welchen Inhalt sollte ein Deutschkurs haben?

N= 117

Kontrollgrupp med studier i tyska: Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha?

Kontrollgruppe mit Studium der deutschen Sprache: Welchen Inhalt sollte ein Deutschkurs haben?

Vi kan konstatera att många komponenter anses viktiga inom undervisningen i tyska. Båda grupperna har rankat *enklare vardagskommunikation* högst vilket understyrker resonemanget under 4.2.1 om vikten av att behärska den muntliga kommunikationen. Andra viktiga beståndsdelar i en kurs är att kunna *läsa rapporter och dagstidningar*, att kunna *skriva enklare texter*, *hörförståelse* och veta hur man ska *bete sig i olika situationer*. Båda grupperna är överens om att *avancerad affärskonversation* är mindre väsentligt. Studenterna värdesätter inte heller att kunna *läsa facklitteratur* medan de förvärvsarbetande inte ser något större behov av att kunna författa mer komplexa texter. Enda markanta skillnaden mellan studenterna och de förvärvsarbetande är inställningen till att kunna *läsa skönlitteratur*, detta rankades betydligt högre av studenterna.

Då det är rimligt att anta att åsikterna om kursinnehållet förändras beroende på hur långt man kommit i sin utbildning redovisas här preferenserna uppdelat på nivå. Vi börjar med alla de som läst tyska på grundskolenivå.

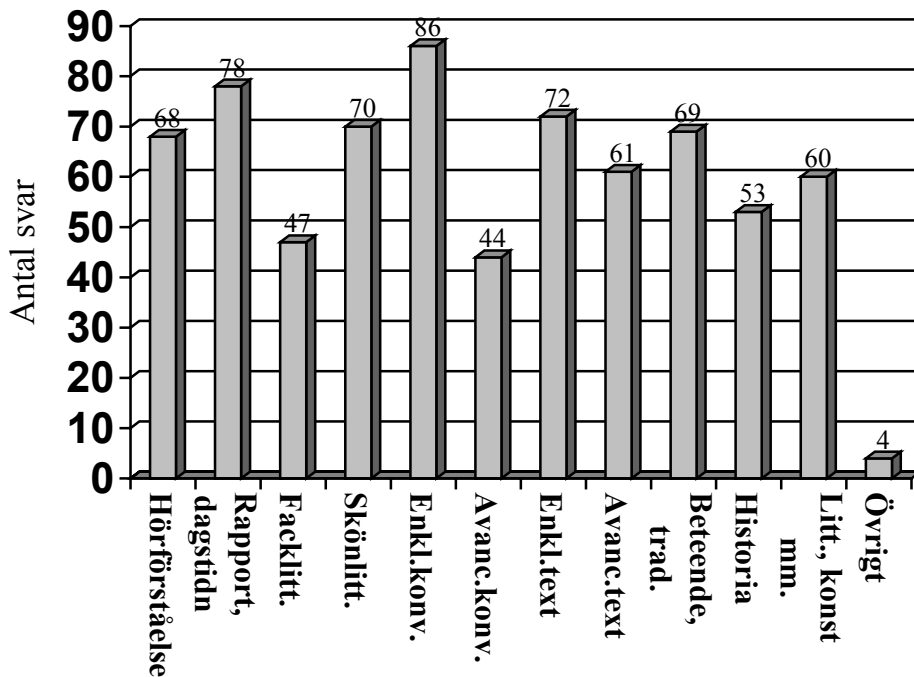

Diagram 5.2

Högskolestuderande med studier i tyska på grundskolenivå

Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Grundschulniveau

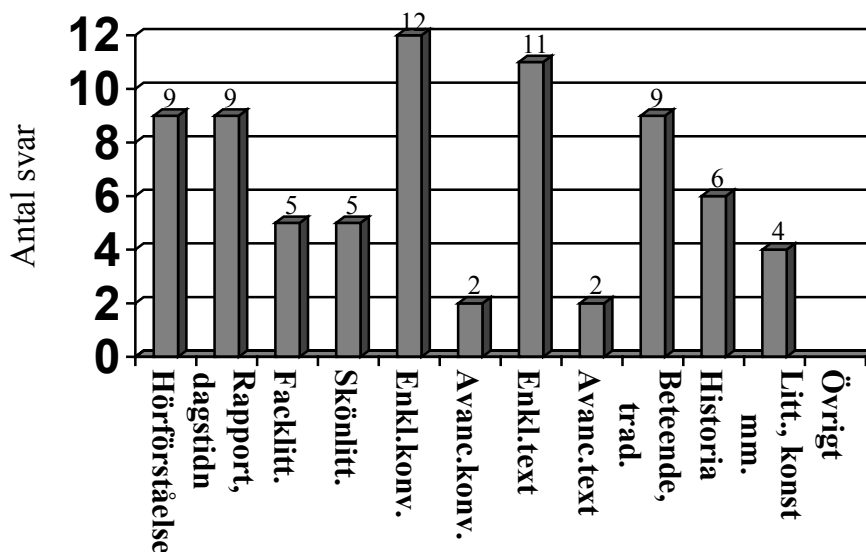
N= 97

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande med studier i tyska på grundskolenivå

Kontrollgruppe, Erwerbstätige mit Deutschstudien auf Grundschulniveau

N= 12

Bland studenterna finner vi i stort sett samma svarsmönster som för hela populationen vad avser inbördes rangordning. Samma sak gäller de

förvärvsarbetande. Fortfarande är alternativet *enklare vardagskommunikation* det starkaste oavsett uppdelning.

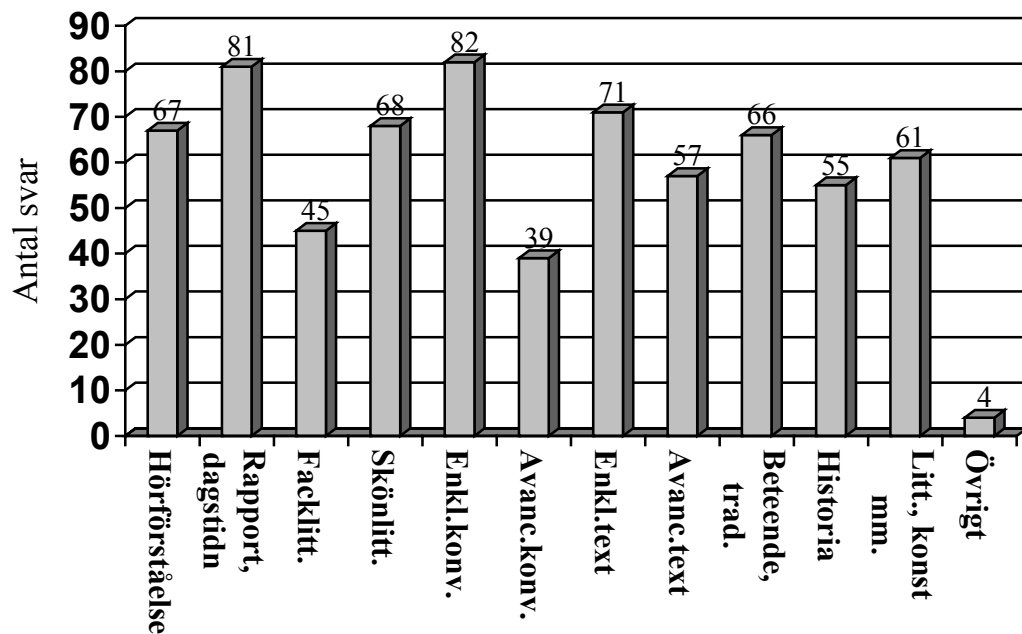
Vi går vidare till dem som läst tyska också på gymnasienivå.

Diagram 5.3

Högskolestuderande med studier i tyska på gymnasienivå

Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Gymnasialniveau

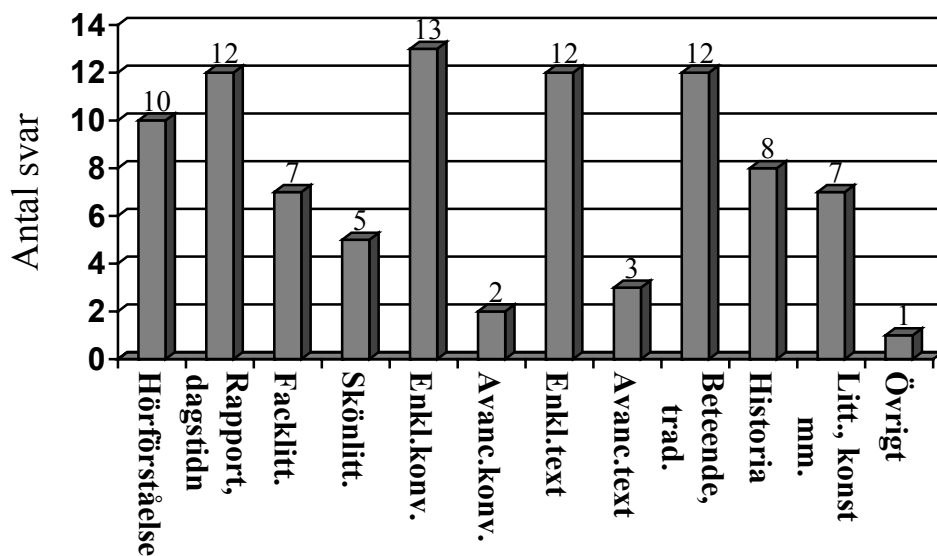
N= 93

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande med studier i tyska på gymnasienivå

Kontrollgruppe, Erwerbstätige mit Deutschstudien auf Gymnasialniveau

N= 16

Fortfarande är den muntliga *vardagskommunikationen* det mest angelägna inslaget i en kurs men avståndet till det näst högst rankade alternativet, att kunna *läsa rapporter och dagstidningar* har nästan suddats ut. Inte heller i kontrollgruppen märks några egentliga skillnader mot hela gruppen.

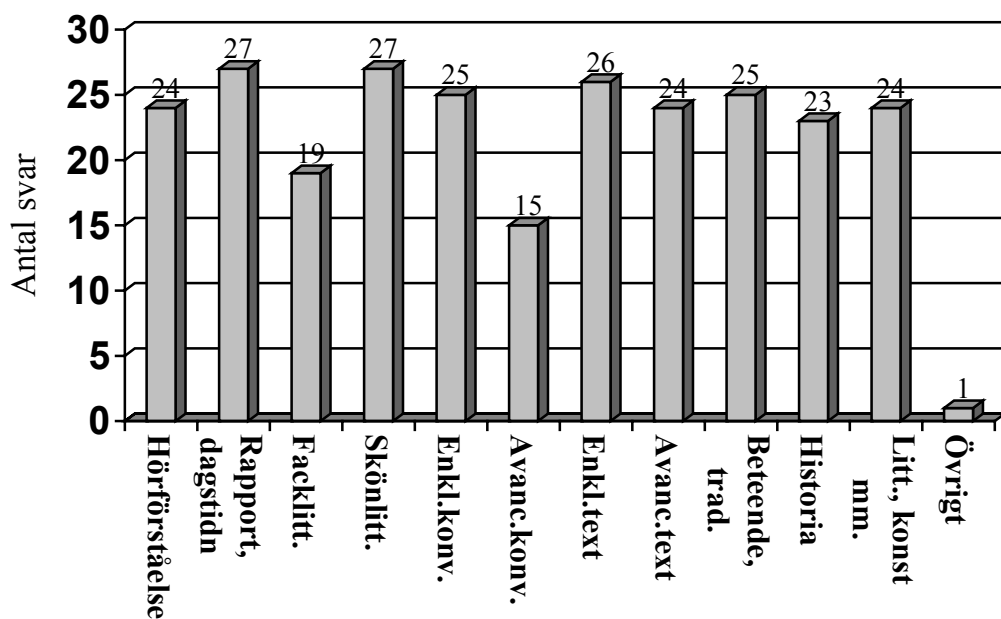
Vi går vidare till dem som läst tyska också på högskolenivå.

Diagram 5.4

Högskolestuderande med studier i tyska på högskolenivå

Hochschulstudenten mit Deutschstudien auf Hochschulniveau

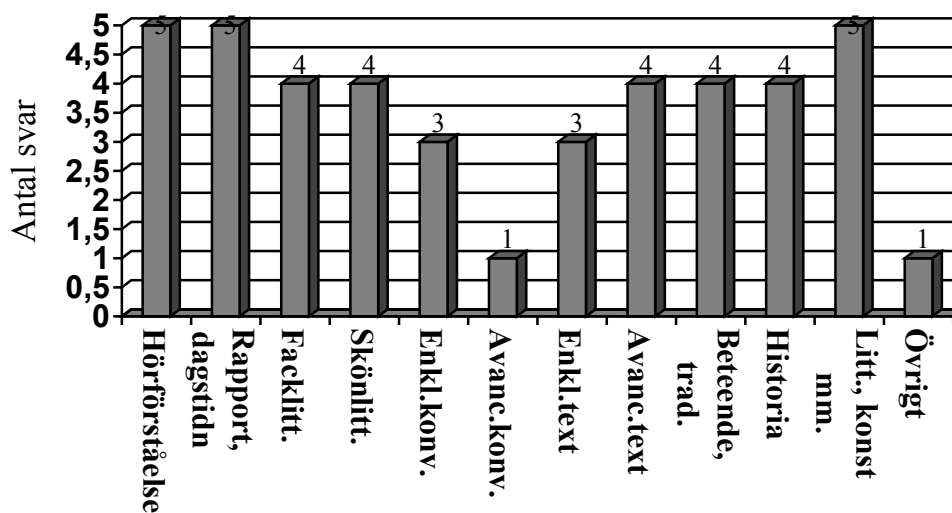
N= 31

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande med studier i tyska på högskolenivå

Kontrollgruppe, Erwerbstätige mit Deutschstudien auf Hochschulniveau

N= 5

Här ser vi en viss förändring jämfört med hela gruppen som har läst tyska. Även på denna nivå är dock studenternas fördelning på de olika svarsalternativen relativt jämn, det är många moment som bör ingå i en kurs i tyska. Att *kunna läsa rapporter, dagstidningar och skönlitteratur* är vad denna grupp tycker är allra viktigast. På denna nivå märks en tydligare preferens för den tyska *kulturen* i vid bemärkelse, vilket inte är så konstigt då undervisningen på högskolenivå i hög grad är inriktad på detta område. Dock är skillnaderna i preferensordning relativt små.

I likhet med hela gruppen tycker dessa respondenter att *avancerad affärskonversation* och *läsning av facklitteratur* är det minst intressanta. Inte heller bland de förvärvsarbetande med högskolestudier i tyska märks några större skillnader mot hela gruppen förvärvsarbetande. Den *avancerade affärskonversationen* är fortfarande det minst angelägna området, ett något förvånande resultat med tanke på urvalet av dessa respondenter.

För att ytterligare tydliggöra skillnader i önskemål om kursinnehåll mellan dem som läser på högskolenivå och de andra respondenterna har vi konstruerat nedanstående tabell. Här återfinns samtliga respondenter med studier i tyska på högskolenivå i den vänstra spalten medan alla som läst tyska på lägre nivåer är i den högra kolumnen. Ingen hänsyn har tagits till om respondenten är student eller förvärvsarbetande.

Tabell 5.5: Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha? Korstabell: Procentuell fördelning inom grupper som har läst tyska på högskolenivån resp. de som *ej* har läst på högskolenivån. Observera att personerna fick kryssa för flera alternativ, vilket gör att summan av procenttalen blir högre än 100 i varje kolumn. Procent samt absoluta tal (inom parentes).

Vilket innehåll önskar du dig?	Var har du läst tyska?		
	Högskolan <i>och</i> Grundskola eller gymnasium eller Komvux...	Grundskola eller gymnasium eller Komvux... och <i>EJ</i> Högskola	Totalt
Hörförståelse	80,6% (29)	69,2% (92)	71,6% (121)
Läsförståelse: rapporter, dagstidningar	88,9% (32)	81,2% (108)	82,8% (140)
Läsförståelse: facklitteratur	63,9% (23)	39,8% (53)	45% (76)
Läsförståelse: skönlitteratur	86,1% (31)	58,6% (78)	64,5% (109)
Muntlig kommunikation: enklare vardagskonversation	77,8% (28)	92,5% (123)	89,3% (151)
Muntlig kommunikation: avancerad affärskonversation	44,4% (16)	31,6% (42)	34,3% (58)
Skriftlig kommunikation: enklare texter	80,6% (29)	74,4% (99)	75,7% (128)
Skriftlig kommunikation: mer komplexa texter	77,8% (28)	40,6% (54)	48,5% (82)
Lära sig om tysk kultur: beteende i olika situationer	80,6% (29)	69,9% (93)	72,2% (122)
Lära sig om tysk kultur: tysk historia	75% (27)	44,4% (59)	50,9% (86)
Lära sig om tysk kultur: litteratur, musik, konst, film, teater	80,6% (29)	48,1% (64)	55% (93)
Annat	5,6% (2)	5,3% (7)	5,3% (9)
Totalt:	21,3% (36)	78,7% (133)	100% (169)

Was soll Inhalt eines Deutschkurses sein? Kreuztabelle: prozentuale Verteilung innerhalb der Gruppe, die Deutsch auf Hochschulniveau gelernt hat, respektive der Gruppe, die Deutsch NICHT auf Hochschulniveau gelernt hat. Es ist zu beachten, dass die Personen mehrere Antworten geben durften, was bewirkt, dass die Summe der Prozentzahlen in jeder Säule höher als 100 ist. Angaben jeweils in Prozent und absoluter Zahl (in Klammern).

Wo haben Sie Deutsch gelernt?			
Welche Kenntnisse und Fähigkeiten möchten Sie vermittelt bekommen?	Hochschule und Grundschule oder Gymnasium oder Komvux...	Grundschule, Gymnasium oder Komvux... und nicht Hochschule	Total
Hörverständnis	80,6% (29)	69,2% (92)	71,6% (121)
Leseverständnis: Berichte, Tageszeitungen	88,9% (32)	81,2% (108)	82,8% (140)
Leseverständnis: Fachliteratur	63,9% (23)	39,8% (53)	45% (76)
Leseverständnis: Literatur (Belletristik)	86,1% (31)	58,6% (78)	64,5% (109)
Mündliche Kommunikation: einfache Konversation im Alltag	77,8% (28)	92,5% (123)	89,3% (151)
Mündliche Kommunikation: fortgeschrittene Konversation, z.B. im Geschäftsleben	44,4% (16)	31,6% (42)	34,3% (58)
Schriftliche Kommunikation: einfachere Texte	80,6% (29)	74,4% (99)	75,7% (128)
Schriftliche Kommunikation: komplexere Texte	77,8% (28)	40,6% (54)	48,5% (82)
Kenntnisse der deutschen Kultur: Verhalten in unterschiedlichen Situationen	80,6% (29)	69,9% (93)	72,2% (122)
Kenntnisse der deutschen Kultur: deutsche Geschichte	75% (27)	44,4% (59)	50,9% (86)
Kenntnisse der deutschen Kultur: Literatur, Kunst, Musik, Film, Theater	80,6% (29)	48,1% (64)	55% (93)
Anderes	5,6% (2)	5,3% (7)	5,3% (9)
Total	21,3% (36)	78,7% (133)	100% (169)

Läsförståelse av rapporter och dagstidningar framstår som ett viktigt moment i undervisningen i båda grupperna, men detta betonas mer i högskolegruppen där det hamnar högst upp på önskelistan. Den viktigaste preferensen för den andra gruppen är att kommunicera genom *enklare vardagskonversationer*. Vad gäller skriftlig kommunikation efterfrågar icke-högskolegruppen undervisning i författandet av *enklare texter*, medan högskolegruppen vill utveckla sina skrivfärdigheter både vad gäller *enkla och mera komplexa texter*. Intresset för *tysk kultur* och litteratur tycks vara mycket större i högskolegruppen. Här kan vi också tydligt se att *läsförståelse gällande facklitteratur* och *avancerad affärskonversation* hamnar på jumboplats.

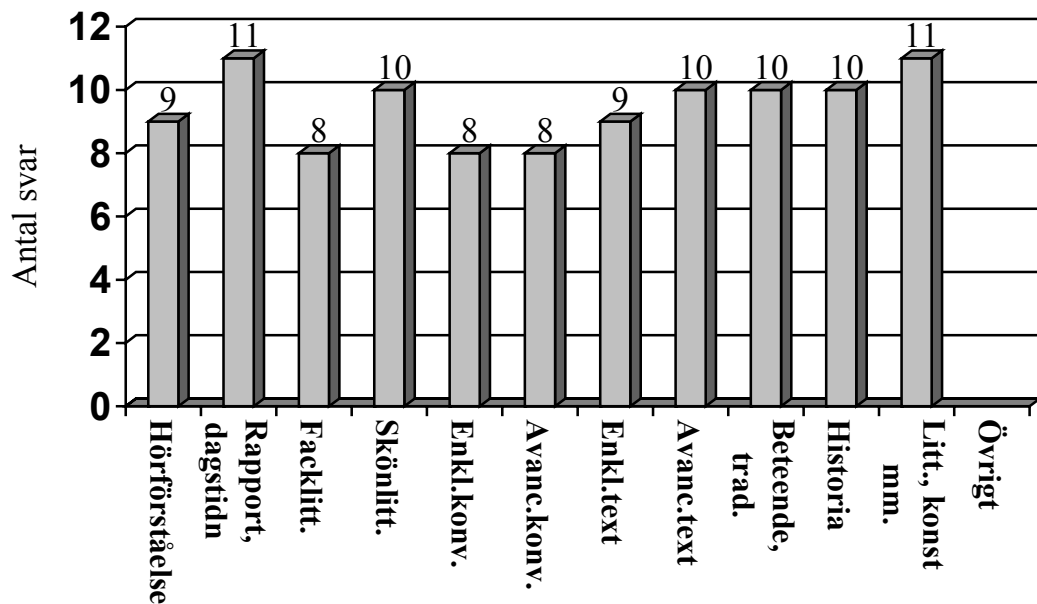
Vi gör ytterligare en specialgranskning av respondenter som läst tyska, i detta fall de som har annan utbildning, detta innebär i huvudsak studier i ett annat land.

Diagram 5.6

Högskolestuderande med studier i tyska från annan utbildning

Hochschulstudenten mit Deutschstudien von anderer Ausbildung

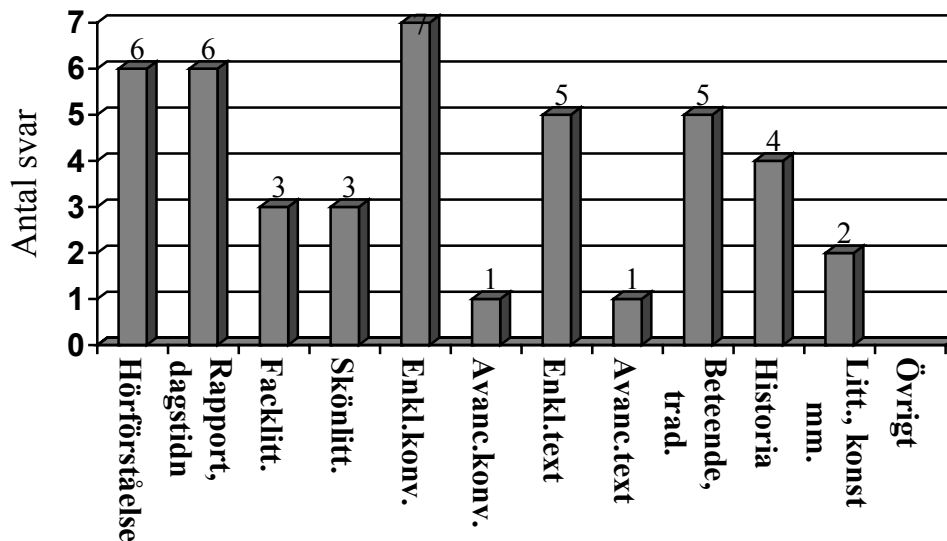
N= 12

Kontrollgrupp, förvärvsarbete med studier i tyska från annan utbildning

Kontrollgrupp, Erwerbstätige mit Deutschstudien von anderer Ausbildung

N= 7

Här manas till försiktighet vid slutsatser då denna grupp är liten. Vi har ändå valt att presentera resultatet då preferenserna bland dessa studenter skiljer sig från hela studentgruppen. En första kommentar är att här ses alla alternativen som ungefär lika viktiga. Att kunna *läsa rapporter och dagstidningar* samt *lära sig om tysk litteratur, konst, musik, film och teater* anses vara de allra viktigaste momenten i undervisningen. Intressant är att den *enklare vardagskonversationen* inte alls har samma betydelse som hos hela studentgruppen. Detta kan bero på att dessa studenter har betydligt bättre kunskaper, en del av dem har förmodligen tyska som modersmål, och de vill följaktligen höja ribban för studierna.

Vi har nu redogjort för åsikter om kursinnehåll bland dem som läst tyska i någon form. 30 respondenter som inte läst någon tyska alls har likväl framfört synpunkter på innehåll i en tänkt kurs. Här ingår de flesta av dem som ångrat sitt val att inte läsa tyska. Även denna grupp har kryssat för flera alternativ vilket gör att summan av procenttalen blir högre än 100.

5.7 Tabell

Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha? Svar från dem som INTE har läst tyska

Typ av innehåll	Antal svar	Procent av respondenter
Hörförståelse	21	70,0
Läsa rapporter, Dagstidningar, etc	27	90,0
Läsa facklitteratur	14	46,7
Läsa skönlitteratur	18	60,0
Enklare vardags- Konversation	28	93,3
Avancerad affärs- konversation	6	20,0
Skriva enklare texter	23	76,7
Skriva mer komplexa texter	9	30,0
Tysk kultur: beteende i olika situationer	21	70,0
Tysk historia	10	33,3
Litteratur, konst musik, film, teater	11	36,7
Övrigt/annat	2	6,7
Totalt Antal Svar:	91	
Antal respondenter:	30	

Welchen Inhalt soll ein Deutschkurs haben? Antworten derer, die NICHT Deutsch gelernt haben:

Inhalt:	Anzahl Antworten:	Prozent der Befragten:
Hörverständnis	21	70,0
Lesen: Zeitungen	27	90,0
Lesen: Fachliteratur	14	46,7
Lesen: Literatur (Belletristik)	18	60,0
Einfachere Konversation	28	93,3
Fortgeschrittene Konversation z.B. im Geschäftsleben	6	20,0
Schreiben: einfach	23	76,7
Schreiben: komplex	9	30,0
Deutsche Kultur: Verhalten in Alltagssituationen	21	70,0
Deutsche Geschichte	10	33,3
Literatur, Kunst, Musik, Film, Theater	11	36,7
Anderes	2	6,7
Totale Anzahl Antworten:	91	

Anzahl Befragte: 30

Vi kan se att denna grupp är överens med dem som läst tyska vad gäller önskemål om kursinnehåll. Det viktigaste är att kunna föra en *enklare vardagskonversation* tätt följt av möjligheten att *läsa rapporter och dagstidningar* och *skriva enklare texter*. Minst viktigt är att *skriva mer komplicerade texter* och att *föra en avancerad affärskonversation*. Dessa svar är inte förvånande då det är fråga om studier på nybörjarnivå. Detta ger en klar fingervisning till hur en nybörjarkurs för vuxna bör utformas. Mer förvånande är då att dessa åsikter inte ändras mer med stigande kunskaper i ämnet, det är först på högskolenivå som preferenserna ändras, dock inte dramatiskt.

Vi avslutar denna genomgång av åsikter om kursinnehåll med att redovisa de fria svar som givits i anslutning till denna fråga. Här betonas samma önskemål som framkommit i ovanstående tabeller, nästan alla de uppräknade komponenterna är viktiga, speciellt kommunikation, men också önskemål om

mer specialinriktade kurser beroende på behov. Detta är givetvis ett berättigat krav men svårt att tillfredställa i nuläget med ett litet antal studerande på varje nivå.

Ett önskemål som inte framgår av tabellerna var betydelsen av att lära tyska i Tyskland. Flera respondenter beskrev på olika sätt ett scenario där grammatiska grunder och baskunskaper i hur man betar sig i olika situationer förmedlas i Sverige. Sedan förläggs resten av utbildningen till Tyskland där rika möjligheter ges att kommunicera med dem som har språket som modersmål. Två respondenter gav också specifika motiv för detta; modernt språkbruk försummas i den svenska undervisningen och den Tysklandsbild som presenteras där är gammaldags och lite tråkig. På plats skulle en mycket mer aktuell kunskap kunna förmedlas. Vi återkommer till önskemålet om att studera i Tyskland i nästa kapitel om undervisningsformer.

6. Undervisningsformer

Denna fråga besvarades både av respondenter som i sin utbildning har studerat tyska på någon nivå och av dem som inte läst någon tyska alls men som likväl hade önskemål om en tänk kurs. Ett antal givna svarsalternativ presenterades, flera alternativ fick anges.

Poänggivande högskolekurser / Hochschulkurse mit Punkten

Heltid

Vollzeit

Deltid/kvällstid

Teilzeit/ Abendkurs

Distanskurs

Distanzkurs

Genom bildningsförbund (t.ex. ABF)

Durch einen Bildungsverbund (z.B. ABF)

Skräddarsydd uppdragsutbildning

Maßgeschneiderte Auftragsausbildung

Utlandskurs vid tyskt universitet via svenskt universitet

Auslandskurs an einer deutschen Universität vermittelt durch eine schwedische Universität

Direktansökan till tyskt universitet

Direktbewerbung an deutsche Universität

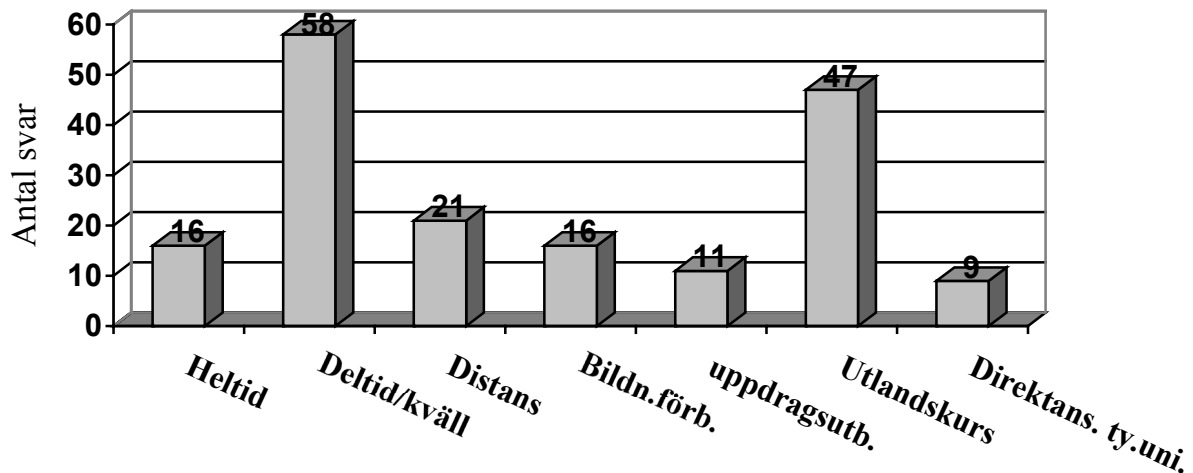
Vi börjar redovisningen med dem som läst tyska i någon form.

Diagram 6.1

Högskolestuderande: I vilken form skulle du vilja läsa mer tyska?

Hochschulstudenten: In welcher Form möchten Sie gerne mehr Deutsch lernen?

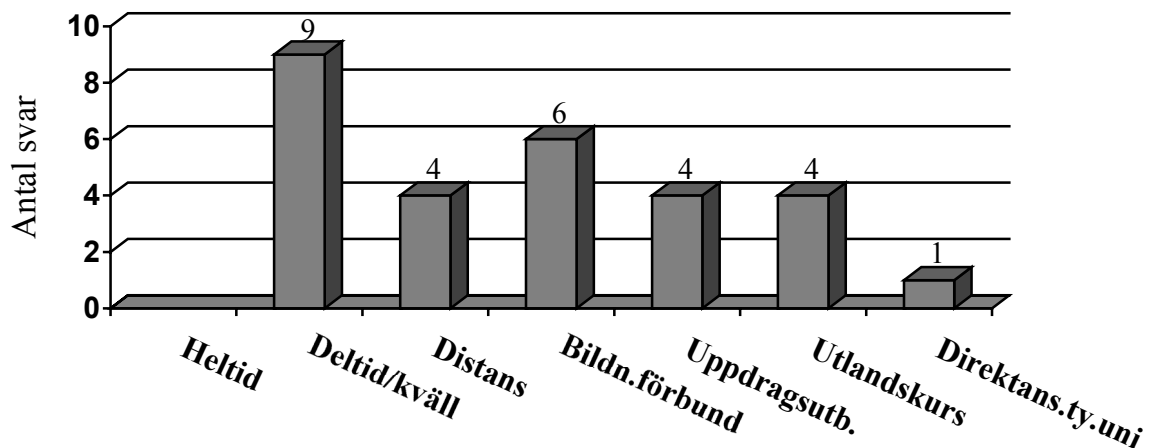
N= 120

Kontrollgrupp, förvärvsarbetande: I vilken form skulle du vilja läsa mer tyska?

Kontrollgruppe Erwerbstätige: In welcher Form möchten Sie gerne mehr Deutsch lernen?

N= 20

Såväl högskolegruppen som kontrollgruppen efterfrågar undervisning i tyska i form av *poänggivande högskolekurser*. Båda grupperna prioriterar *deltids/kvällstidsstudier*. Ingen av de förvärvsarbetande är intresserad av *heltidsstudier* av naturliga skäl medan en mindre del av studenterna kan tänka sig detta. *Utlandsstudier vid tyskt universitet via svenskt universitet* är också

ett lockande alternativ för de studerande medan de förvärvsarbetande av förklarliga skäl är mindre intresserade av detta. De vänder sig då heller till olika *bildningsförbund*. Efterfrågan på *skräddarsydd uppdragsutbildning* är liten, detta låter förmodligen väldigt kostsamt för en studerande.

Vi jämför dessa resultat med svaren från respondenterna som inte läst någon tyska alls. Även dessa respondenter har givits möjlighet att ange flera svarsalternativ.

Tabell 6.2 I vilken form skulle du vilja läsa tyska? Svar från dem som INTE har läst tyska.

Typ av utbildning	antal svar	procent av respondenter
Poänggivande högskolekurser, heltid	1	3,7
Poänggivande högskolekurser, deltid/kväll	14	51,9
Poänggivande Högskolekurser, distans	9	33,3
Genom bildningsförbund	7	25,9
Skräddarsydd Uppdragsutbildning	2	7,4
Utlandskurs vid tyskt universitet	1	3,7
Direktansökan till tysk universitet	0	0
Totalt Antal Svar		34
Antal respondenter:		27

In welcher Form möchten Sie gerne Deutsch lernen? Antworten derer, die NICHT Deutsch gelernt haben.

Ausbildung	Anzahl Antworten	Prozent der Befragten
Hochschulkurs mit Punkten: Vollzeit	1	3,7
Hochschulkurs mit Punkten: Teilzeit/ Abendkurs	14	51,9
Hochschulkurs mit Punkten: Distanzkurs	9	33,3
Durch Bildungsverbund	7	25,9
Maßgeschneiderte Auftragsausbildung	2	7,4
Auslandskurs an deutscher Universität vermittelt von schwedischer Universität	1	3,7
Direktbewerbung an deutsche Universität	0	0
Totale Anzahl Antworten		34
N =		27

Även denna grupp är mest intresserad av *poänggivande högskolekurser på deltid/kvällstid* samt *distans*. Detta visar ett intresse för nybörjarstudier på högskolenivå, studier mer anpassade för vuxna. *Bildningsförbunden* är också ett intressant alternativ. Att läsa vid ett *tyskt universitet* är av förklarliga skäl inte aktuellt, dessa studenter har ju ingen kunskap i tyska.

Enkäten avslutades med en fråga om vilket typ av intyg som önskades efter avslutad kurs. Vi börjar med att presentera resultatet från dem som läst tyska på någon nivå. Ett antal fasta svarsalternativ presenterades. De som studerat tyska på högskolenivå återfinns i den vänstra kolumnen, de som endast har studier på grund- eller gymnasienivå i den högra.

Tabell 6.3: Vilket intyg är du mest intresserad av att få efter avslutad kurs? Korstabell: fördelning inom grupper som har läst tyska på högskolenivån resp. de som *ej* har läst på högskolenivån. Observera att personerna fick kryssa för flera alternativ, vilket gör att summan av procenttalen blir högre än 100 i varje kolumn. Procent samt absoluta tal (inom parentes).

Vilken typ av intyg?	Var har du läst tyska?		
	Högskolan och Grundskola eller gymnasium eller Komvux...	Grundskola eller gymnasium eller Komvux... och EJ Högskola	Totalt
Högskolepoäng	82,9% (29)	55,6% (60)	62,2% (89)
Certifikat	20% (7)	15,7% (17)	16,8% (24)
Diplom	20% (7)	14,8% (16)	16,1% (23)
Kursintyg	28,6% (10)	38% (41)	35,7% (51)
Totalt:	24,5 (35)	75,5 (108)	100 (143)

Tabelle: An welchem Abschluss sind Sie zum Ende eines Kurses am meisten interessiert ?

Kreuztabelle: prozentuale Verteilung *innerhalb* der Gruppe, welche Deutsch auf Hochschulniveau gelernt hat, respektive der Gruppe, die Deutsch NICHT auf Hochschulniveau gelernt hat. Es ist zu beachten, dass die Personen mehrere Antworten geben durften was bewirkt, dass die Summe der Prozentzahlen in jeder Säule höher als 100 ist. Angaben jeweils in Prozent und absoluter Zahl (in Klammern).

Welche Art von Abschluss	Wo haben Sie Deutsch gelernt?		
	Hochschule und Grundschule oder Gymnasium oder Komvux...	Grundschule oder Gymnasium oder Komvux... und <i>nicht</i> Hochschule	Total
Hochschulpunkte	82,9% (29)	55,6% (60)	62,2% (89)
Zertifikat	20% (7)	15,7% (17)	16,8% (24)
Diplom	20% (7)	14,8% (16)	16,1% (23)
Kursbescheinigung	28,6% (10)	38% (41)	35,7% (51)
Totalt:	24,5 (35)	75,5 (108)	100 (143)

Både högskole- och icke-högskolegruppen önskar sig framför allt *högskolepoäng* efter en avslutad utbildning, men högskolegruppen betonar detta betydligt starkare än de andra respondenterna. En annan skillnad tycks vara att icke-högskolegruppen efterfrågar *kursintyg* i större utsträckning än högskolegruppen.

Samma fråga ställdes till dem som inte läst någon tyska alls.

6.4 Tabell

Vilken typ av intyg är du mest intresserad av efter avslutad kurs? Svar från de som INTE har läst tyska:*

Typ av betyg	antal svar	procent av respondenter
Högskolepoäng	13	56,5
Certifikat	0	0
Diplom	2	8,7
Kursintyg	9	39,1
Totalt Antal Svar:		24
Antal respondenter:		23

*Observera att personerna fick kryssa för flera alternativ, vilket gör att summan av procenttalen blir högre än 100

An welchem Abschluss sind Sie nach einem abgeschlossenen Kurs am meisten interessiert? Antworten derer, die NICHT Deutsch gelernt haben:

Kursabschluss	Anzahl Antworten	Prozent der Befragten
Hochschulpunkte	13	56,5
Zertifikat	0	0
Diplom	2	8,7
Kursbescheinigung	9	39,1
Totale Anzahl Antworten:		24
Anzahl Befragte:		23

Även här är *högskolepoäng* det mest intressanta men *kursintyg* är ett acceptabelt alternativ. Att över hälften av respondenterna har önskat sig högskolepoäng är ett motiv som talar för nybörjartyska också på högskolenivå, en fråga som varit omstridd de senaste åren.

7. Slutdiskussion

Ett av studiens huvudresultat är den breda insikten om att det är viktigt att kunna flera språk. Majoriteten av respondenterna som läst tyska har kryssat för detta alternativ. Samtidigt var inriktningen på ett annat språk, inom vår undersökningsgrupp i huvudsak franska, den överlägset största anledningen till att välja bort tyskan. Åtminstone i teorin ställer sig dagens svenska ungdomar bakom Europarådets rekommendationer att främja flerspråkighet där varje EU-medborgare ska ha möjlighet att lära sig två andra EU-språk.

I praktiken kan det dock vara svårt. Studier i språk kräver mycket arbete oberoende av nivå. I den allt hårdare konkurrensen väljer då elever på grund- och gymnasienivå ämnen där det är lättare att få höga betyg. Förslag har flera gånger förts fram¹⁵ om viktning av betyg, d.v.s. betyg i svårare ämnen som t ex språk skulle multipliceras med någon koefficient och på så sätt bli mer värda. Mot bakgrund av ovanstående resultat, ett allmänt intresse för språkstudier och en allmän insikt att språkkunskaper är viktiga, skulle en sådan reform sannolikt märkbart öka antalet språkstudierande. Detta skulle inte endast vara till gagn för den enskilde vid resor och arbete utomlands utan också underlätta det europeiska samarbetet. Här gäller det inte endast kommunikation, goda språkkunskaper ger ett vidare perspektiv på olika samhälls- och kulturyttringar. Dessutom skulle goda språkkunskaper vara värdefulla för turistnäringen, det tyska intresset för Sverige är stort.

Det är dock viktigt att understryka att långt ifrån alla som är behöriga att läsa tyska på universitetsnivå gör så. I vår population har endast ca 25 % av de behöriga valt att läsa språket vidare på denna nivå. Denna procentsats kan vara lägre, vi vet inte hur många respondenter som läst nybörjartyska, dessa behöver ju inga förkunskaper i språket. Här ska understrykas att medelstillsdelningen till språkundervisningen vid svenska universitet är ytterst låg, det är svårt om inte omöjligt att få pengarna att räcka till den erforderliga färdighetsträningen. Detta kan vara en bidragande faktor till att studenter tvekar inför att dra på sig studieskulder inför sådana villkor¹⁶.

Dessa problem är generella för alla moderna språk. I denna rapport diskuteras varför tyska språket har tappat mark i förhållande till andra språk. För att förstå varför andelen elever/studenter som väljer just tyska minskar får vi söka andra förklaringsfaktorer. Läget är komplext och en rad krafter verkar åt

---

¹⁵ I skrivande stund senast under våren 2005

¹⁶ Se Ohlander 2005

olika håll. Raka kausala samband är svåra att hitta. Här tar vi hjälp av Michael Barbiers undersökning där sex olika skäl anges till ett minskande studentantal¹⁷. Ett av dessa skäl, utformningen av det svenska skolsystemet har vi redan berört ovan. Enkätsvaren ger inget stöd för denna förklaringsvariabel även om vi vet att antalet elever på grund- och gymnasienivå som väljer att läsa tyska markant har minskat under senare år. Dock finns det inget i vår undersökning som pekar på att just det tyska språket blir mer styvmoderligt behandlat än de andra moderna språken.

Som ett första skäl pekar Barbier på olika språkideologier som ger upphov till den rådande språkpolitiken. I den offentliga debatten är den starka koncentrationen på engelskspråkiga utblickar till förfång för de andra stora europeiska språken ett återkommande tema¹⁸. I Sverige har förre utbildningsministern Östros vid ett antal tillfällen understrukt att kunskaper i engelska är tillräckliga och att andra främmande språk mer får ses som ett led i den personliga utvecklingen¹⁹. Antagandet att många tror att det räcker med engelska får dock inget stöd i denna studie, endast en mycket liten andel, totalt nio respondenter, har angett detta som skäl att inte läsa tyska.

Sociala föreställningar om ett språk och de länder där språket talas spelar också en inte obetydlig roll när det gäller val av språk. Vi har alla en ryggsäck av fördomar och attityder som påverkar de val vi gör. Den näst viktigaste anledningen till valet att läsa tyska är enligt våra respondenter att det är roligt att lära sig just detta språk. Samtidigt angavs skälet att tyska verkar tråkigt som den andra största orsaken till att inte läsa språket. En djupare diskussion behövs för att klargöra vad som anses roligt respektive tråkigt i studierna. Det är viktigt att bibehålla de inslag som anses roliga och lustfyllda så att inte dessa försvinner i ytterligare reformer och iver att förändra för att attrahera fler elever och studenter. Eleverna/studenterna bör vidmakthålla och utveckla sin lust och förmåga att lära sig språk.

Bland dem som utnyttjade möjligheten att skriva egna alternativ angav tre stycken att tyskan är ett fult språk, därför hade de aldrig övervägt några studier. Men det fanns också de som tyckte om melodin i språket och ansåg

---

¹⁷ Barbier, M. Färre studenter i språk. Varför? Fortbildningsavdelningen, Uppsala universitet

¹⁸ S t e x Proposition 1992/93:220, En ny läroplan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan och den obligatoriska särskolan, Stockholm: Fritzes

¹⁹ Östros, T. Febr, 2001, Tal vid öppningskonferensen av Europeiska året för språk, Lund

att det var ett fint språk. Dessa ytterst subjektiva värderingar är givetvis svåra att förändra men de framfördes endast av ett fåtal respondenter.

De sociala föreställningarna kommer också fram i inställningen till den tyska kulturen och den tyska litteraturen. Både förvärvsarbetande och studenter rankade alternativet ”Tyskland har spännande litteratur” sist när de skulle motivera sitt val att läsa tyska medan intresset var något högre för den tyska kulturen i allmänhet, detta alternativ kom på en tredje plats från slutet. Dock var intresset för den tyska litteraturen och kulturen något högre bland dem som läst tyska också på högskolenivå. Alternativet ”Tysklands kultur lockar mig inte” kom på en fjärde plats när det gällde att motivera varför respondenterna inte läst någon tyska alls. Utsikten att bo eller arbeta i Tyskland var inte heller en tanke som lockade många i hela populationen även om detta alternativ hamnade på andra plats hos den lilla gruppen som läst tyska på högskolenivå.

Våra sociala föreställningar påverkas till stor del av omgivningens preferenser. Ett talande exempel är betydelsen av att någon familjemedlem eller kamrat har läst tyska. Dessa skäl var tydliga främst bland dem som endast läst tyska på grund- och gymnasienivå. Dessa har ju inte gjort något positivt val i vuxen ålder, därför är det naturligt att vara mer beroende av familjens och kamraternas åsikter.

En annan faktor är lärar- och undervisningskulturen. Språklärarna är en åldrande yrkeskår som genomgått många reformer under sin tjänstgöringstid. Deras sätt att undervisa grundas till stora delar på modeller som de själva mött under sin skol- och högskoletid. Detta skäl ska kopplas till ett annat, läraryrkets bristande status och svårigheten att nyrekrytera. Vi frågar oss hur väl dessa lärare lyckas problematisera språkundervisningen och lyfta fram teorier om andra länders traditioner i relation till språket. Språket är en kulturbärare, vilken genomslagskraft får detta i dagens undervisning? Respondenterna visade inte något större intresse för den tyska kulturen, kanske är detta ett tecken på att undervisningen brustit i detta avseende. För att ta ett konkret exempel, vilket utrymme får den tyska återföreningen, ett område som vi vet intresserar unga människor av idag?

Som sista skäl nämns språkundervisningens innehåll, didaktik och metodik. En mängd resurser står idag till buds då det gäller språkinläring. Det är mycket viktigt att språklärarna anpassar sitt arbete till dessa nya kommunikationsmöjligheter. Det är känt att många avhopp beror på

föräldrade undervisningsformer. Ett par respondenter gav i sina fria svar uttryck för detta. De ansåg att modernt språkbruk försummas i den svenska undervisningen och att den Tysklandsbild som presenteras är gammaldags och lite tråkig. En annan fråga är hur lång tid det ska ta innan de senaste läroplanerna för grundskola och gymnasium ska tillämpas fullt ut vad gäller den mycket efterfrågade färdigheten muntlig kommunikation. Detta leder oss in på det tydligt uttalade önskemålet att studierna ska vara ”nyttiga”.

Då det gäller skäl att lära sig tyska finns en stark betoning av nyttoaspekten. Oberoende av vilka gruppindelningar som gjordes var den främsta anledningen att det är viktigt att kunna flera språk. Kommunikation är en eftertraktad färdighet, både studenter och förvärvsarbetande vill kunna kommunicera vid resor till Tyskland. Att kunna kommunicera med människor på ett annat språk är en väsentlig förutsättning för det mer internationaliserade liv vi lever idag. Bland dem som läst tyska också på högskolenivå var nyttoaspekten än tydligare. För denna grupp är alternativet att kunna bo och arbeta i Tyskland samt att de behöver tyska i arbetslivet betydligt viktigare än för populationen i sin helhet. Också de som inte läst tyska angav till viss del nyttoaspekter, alternativet ”ser inget behov av att läsa tyska” kom på tredje plats när det gällde att motivera varför det aldrig blivit några studier i just det språket. De ansåg sig helt enkelt inte ha tillräcklig nytta av dessa kunskaper.

Här kan vi anknyta till teoribildningen kring Rational Choice som ursprungligen hämtades från ekonomiska teorier skapade för att ge förståelse till varför och hur individer agerar för egen vinning. Enligt detta synsätt är allt agerande rationellt och individen beräknar vinster eller förluster innan de agerar eller fattar något beslut²⁰. Handlandet kan förstås utifrån hur den agerande uppfattar situationen, om mål – medel samband osv samt vilka de egna preferenserna är i den aktuella frågan. Det baseras på individens egna värderingar och vad denne anser sig kunna vinna genom ett visst agerande²¹.

Utifrån detta perspektiv, där vi utgår ifrån att respondenterna agerar utifrån vad de anser ge dem störst fördel, kan undersökningen ge en bild av problematiken kring varför så många i allt större utsträckning väljer bort att studera språk till förmån för annat i sin utbildning. Även om intresset för språk är relativt högt bland elever på grund- och gymnasienivå är det

---

²⁰ Goodin & Klingeman, 1996, A New Handbook of Political Science

²¹ Weber, M. 1920, Conceptual Exposition i Roth & Wittich (red) Economy and Society (1968)

anmärkningsvärt få som väljer att studera språk på högskolenivå. Då idag färre studenter läser språk på lägre nivå blir den naturliga följden att allt färre bedriver studier på högre nivå där kraven ökar. Studenterna gör ett val som de anser gagnar dem själva, de väljer bort de mer tidskrävande språkstudierna trots att de anser sig ha nytta av dessa när de kommer ut på arbetsmarknaden. Många är medvetna om att kunskaper i engelska inte är tillräckligt. Trots detta väljs ytterligare språkstudier bort för att höja betygssnittet på gymnasiet eller för att det är svårare och mer tidskrävande att få bra betyg i språk vid högskolor och universitet. Ett rationellt handlande förutsätter att aktören agerar utifrån de premisser han/hon ställs inför i en specifik situation vid ett specifikt tillfälle. Att välja bort språkstudier kan vara ett rationellt beteende vid just det tillfället. Genom att välja andra mindre tidskrävande kurser kan den studerande passera genom systemet på ett mindre ansträngande sätt och likväl pryda sin meritlista med ett antal VG. Nyttan av att fördjupade kunskaper i ytterligare ett språk uppvägs inte av möjligheten att snabbt och relativt enkelt ta sig genom utbildningen.

En rationell aktör kan bedöma situationen helt annorlunda vid ett senare tillfälle. Sammanlagt tretton respondenter hade ångrat att de inte läst någon tyska, en del stod i begrepp att påbörja studier och andra planerade för detta. Även här angav de flesta nyttoaspekter som att de behövde kunskaperna för sina studier eller sitt arbete.

Detta nyttoperspektiv får stöd i Elisabeths Tegelbergs forskning om franska språket²². Även i hennes undersökning ansåg de flesta respondenterna att nyttan var den avgörande faktorn när det gällde valet att läsa franska i skolan idag. Andra faktorer var någon form av anknytning till Frankrike genom släkt och vänner samt att det var roligt att lära sig franska. På frågan varför så många elever slutade läsa franska efter en kort tid angavs att språket var svårt, studierna var tidskrävande och innebar en mängd tråkigt pluggande. Arbete vid sidan av studierna, mer tidskrävande hobbies och parallellläsning av olika kurser främjar inte språkinläring som kräver stor tidsåtgång. Detta kan vara en viktig förklaringsfaktor till varför språkstudier på universitetsnivå minskar i omfattning. Innehållsmässigt fäste respondenterna stor vikt vid den muntliga språkfärdigheten. Viktigt var också att använda texter anknöt till vår tids problem och frågeställningar. Vi kan här se klara paralleller till vår studie, resultaten stämmer väl överens.

---

²² Tegelberg, E. Franskämnet I focus. Några studerandesynpunkter på franska som skol- och universitetsämne

När det gäller innehåll kan vi konstatera att det är många komponenter som bör ingå i en kurs i tyska. Både studenter och förvärvsarbetande nämnde enklare vardagskommunikation som den viktigaste ingrediensen. Andra viktiga beståndsdelar var att kunna läsa rapporter och dagstidningar, att kunna skriva enklare texter, hörförståelse och att veta hur man ska bete sig i olika situationer. Båda grupperna var också överens om att avancerad affärskonversation är mindre väsentlig kunskap.

Hos dem som läst tyska också på högskolenivå var intresset för kulturen i vid bemärkelse och även för den tyska litteraturen betydligt större. Här skulle man kunna föra ett hönan - eller - ägget resonemang. Vi vet att högre studier i tyska, trots den stora efterfrågan på ”nyttiga” moment, till stor del består av litteraturstudier. Är det då så att endast de som är intresserade av litteraturhistoria väljer att läsa ämnet eller är det så att studenterna så småningom blir intresserade?

Det kan tyckas förvånande att åsikterna om det ultimata kursinnehållet inte ändras mer med stigande kunskaper i ämnet. Det är först på högskolenivå som preferenserna ändras, dock absolut inte drastiskt.

Ett önskemål som inte fångats in i tabellerna är betydelsen av att läsa tyska i Tyskland. En av anledningarna till att studier i språk minskar vid svenska universitet kan vara de ökade möjligheterna att läsa språk i de länder där de talas²³. Både läs- och hörförståelse, kommunikationsförmåga och kulturkunskap ökar jämfört med den mer konstlade klassrumssituationen i Sverige där varje student, trots mindre grupper, får relativt få tillfällen att yttra sig. Numera erbjuds en rad intensivkurser i språk utomlands där det dessutom kan finnas möjlighet till praktik. Detta kan vara både effektivare och billigare än att läsa språket hemma.

När det gällde utformning av kurs ansåg både studerande och förvärvsarbetande att högskolepoäng var det mest intressanta. Båda grupperna prioriterade kvälls- alternativt deltidskurser. Detta bekräftar Tegelbergs tes att många studenter deltidsarbetar, läser dubbelt och har en rad andra aktiviteter bredvid sina studier. Kontrollgruppen kunde också tänka sig att vända sig till olika bildningsförbund medan studenterna hellre åkte utomlands. På frågan vilket sorts intyg som önskades efter avslutad kurs

---

²³ Se SOU 2002:27. Mål i mun. Förslag till ett handlingsprogram för svenska språket. Betänkande av Kommittén för svenska språket, Stockholm: Fritzes

svarades att högskolepoäng var det mest intressanta men även kursintyg är ett tänkbart alternativ.

Vid alla undersökningar är en reflektion över metodologiska frågor nödvändig. Antalet respondenter har varit lågt, endast 284 personer har besvarat enkäten. Undersökningen utfördes i två etapper, en under hösten 04 och en under våren 05. Då dessa två grupper gav i stort sett identiska svar beslöts att inte utöka populationen. Vi kan alltså på rimliga grunder anta att svaren är representativa för de grupper som deltagit, förvärvsarbetande i företag med anknytning till Tyskland och studenter, åtminstone i Stockholmsregionen.

När det gäller urvalet kan man fundera över vad andra unga människor skulle säga. I studentgruppen valdes respondenter på kandidat och magisternivå, människor som snart ska bege sig ut i arbetslivet och som har haft tillfälle att reflektera över sin utbildning. Dessa plockades från så olika discipliner som möjligt för att få en bredd i undersökningen. För kontrollgruppen tillfrågades representanter för ett större och ytterligare två mindre företag men dessa avböjde.

Då det gäller skillnad mellan studenterna och kontrollgruppen, de förvärvsarbetande kan vi konstatera att differenserna är mycket små. En större skillnad var anledning att läsa tyska. Här hade inte de förvärvsarbetande, som är något äldre, haft möjlighet att göra något aktivt val då tyska tidigare var obligatoriskt i utbildningen. I övrigt fanns inga radikalt avvikande uppfattningar hos de förvärvsarbetande. Om sådana skillnader hade dykt upp, skulle kontrollgruppen med nödvändighet ha utvidgats under undersökningen andra etapp under våren 05.

Vad gäller enkätens innehåll anser vi oss ha fångat in de väsentliga variablerna eftersom de fria svaren inte gav något ytterligare. Enda undantaget var betoningen av studier utomlands. De som valt att inte läsa tyska har kommenterat detta i betydligt lägre omfattning än de som valt att läsa språket. Detta kan tolkas som om det negativa valet är självklart medan den minoritet som valt tyska känner att de vill motivera sitt beslut. Metodologiskt brukar bortfall av svar på enstaka frågor bero på antingen att vissa respondenter uppfattar frågan som ointressant eller oviktig eller att frågan är viktig men att svarsalternativen är irrelevanta²⁴. I detta fall hade

---

²⁴ Bourdieu, P. The Forms of Capital, J Richardsson (red) Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, Westport, Greenwood Press, 1992

respondenterna möjlighet att ange egna svarsalternativ om de befintliga inte ansågs lämpliga, en möjlighet få utnyttjade. Det är därför logiskt att dra slutsatsen att de som inte läst tyska tycker detta val är så självklart att frågan blir ganska ointressant.

Lägger vi samman N-talen från olika tabeller stämmer inte alltid slutsumman. Detta beror på att vissa respondenter inte fyllt i enkäten tillräckligt noga. De har kanske skrivit några andra skäl för att läsa/inte läsa tyska men inte kryssat i rutan "annat skäl". Sådana fel kan undvikas om någon forskare fyller i enkäten under ett samtal med respondenten. Så har inte gjorts här, delvis av tidsskäl men också beroende på krav från studenterna att de skulle få förbli helt anonyma, ett krav som givetvis har respekterats av forskningsetiska skäl.

Resultaten kan mycket kortfattat summeras på följande sätt. Nyttospekten ska återigen betonas, här gäller det att innehållsmässigt matcha kurserna med efterfrågan, dock på ett sådant sätt att kvalitén bibehålles. Denna aspekt är känd sedan tidigare men förtjänar att framhållas då den ibland glöms bort av dem som undervisar. Övrigt är däremot att så många tyckte att det var roligt att lära sig tyska. Här behövs mer forskning kring de sociala föreställningarna, vad är det som anses roligt respektive tråkigt i sammanhanget? Förvånande är också det stora intresset för deltidsstudier, kanske är detta en framkomlig väg för att öka studentantalet. Till sist bör det stora intresset för utlandsstudier framhållas, detta kolliderar visserligen med önskemålet om deltidsstudier men är ändå anmärkningsvärt.

Schlussdiskussion

Eines der Hauptresultate der Studie ist die weitverbreitete Ansicht darüber, dass es wichtig ist, mehrere Sprachen zu beherrschen. Die Mehrheit der Befragten, die Deutsch gelernt hat, hat diese Antwortmöglichkeit angekreuzt. Gleichzeitig war die Entscheidung für eine andere Fremdsprache, innerhalb unserer Untersuchungsgruppe zum größten Teil Französisch, der mit Abstand häufigste Grund, Deutsch abzuwählen. Zumindest in der Theorie stellen sich also die Jugendlichen in Schweden hinter die Ratschläge der EU-Kommission, die Mehrsprachigkeit zu fördern, indem jeder EU-Mitbürger die Möglichkeit haben soll, zwei weitere EU-Sprachen zu erlernen.

In der Praxis ist dies jedoch nicht so leicht. Sprachstudien sind, unabhängig auf welchem Niveau, sehr arbeitsintensiv. Aufgrund der immer härter werdenden Konkurrenz wählen Schüler, sowohl auf Grund- als auch Gymnasialniveau, Fächer, in denen man leichter gute Noten erhält. Oft wurde bereits der Vorschlag gemacht, die Noten unterschiedlich zu gewichten. Das bedeutet, dass in schwereren Fächern, wie zum Beispiel Fremdsprachen, die Noten mit einem bestimmten Koeffizienten multipliziert werden und auf diese Weise einen Mehrwert erhalten. Vor dem Hintergrund der oben genannten Resultate, einem allgemeinen Interesse für Sprachstudien und der Einsicht, dass Sprachkenntnisse wichtig sind, ist es wahrscheinlich, dass eine solche Reform die Anzahl von Sprachstudenten spürbar erhöhen würde. Dies wäre nicht nur für den Einzelnen von Vorteil, beispielsweise bei Reisen oder Arbeit im Ausland, sondern würde auch die europäische Zusammenarbeit vereinfachen. Dies gilt nicht nur für die Kommunikation. Gute Sprachkenntnisse geben auch eine erweiterte Perspektive auf unterschiedliche Gesellschafts- und Kulturphänomene. Außerdem sind gute Sprachkenntnisse wertvoll in der Tourismusbranche, da das deutsche Interesse für Schweden groß ist.

Es ist wichtig zu unterstreichen, dass längst nicht alle, die die Zulassung dafür haben, Deutsch auf universitärem Niveau weiterstudieren. In unserer Population haben nur 25% aller Zulassungsberechtigten sich dafür entschieden, Deutsch an der Universität weiter zu studieren. Dieser Prozentsatz kann niedriger sein, da wir nicht wissen, wie viele der Befragten Deutsch für Anfänger belegt haben. Diese benötigen keine Vorkenntnisse. Hier soll hervorgehoben werden, dass die Mittel für Sprachunterricht an schwedischen Hochschulen äußerst gering sind. Es ist schwer, wenn nicht unmöglich, genügend Gelder für die Gestaltung von interessantem und

erfolgreichem Unterricht zu erhalten. Dieser Faktor kann dazu beitragen, dass Studenten sich dagegen entscheiden, unter solchen Bedingungen Studienschulden auf sich zu nehmen.²⁵

Dieses Problem gilt allen modernen Sprachen. In diesem Bericht wird diskutiert, warum Deutsch im Vergleich mit anderen Sprachen an Beliebtheit verliert. Um zu verstehen, warum ausgerechnet der Anteil von Schülern/Studenten im Fach Deutsch sinkt, müssen andere Erklärungsfaktoren gefunden werden. Die Lage ist komplex und eine Anzahl von Kräften wirken aus unterschiedlichen Richtungen. Kausale Zusammenhänge sind schwer zu finden. Hier nehmen wir Michael Barbiers Untersuchung zur Hilfe, die sechs unterschiedliche Gründe für einen Rückgang in der Studentenzahl erkennt.²⁶ Einen dieser Gründe, die Ausgestaltung des schwedischen Schulsystems, haben wir bereits oben erwähnt. Die Antworten in unserer Umfrage unterstützen diese Erklärungsvariabel nicht, obwohl wir wissen, dass die Anzahl der Schüler, die auf Grund- und Gymnasiums-niveau Deutsch wählen, in den letzten Jahren stark abgenommen hat. Jedoch gibt es nichts in unserer Untersuchung, was darauf hindeutet, warum gerade die deutsche Sprache stiefmütterlicher behandelt wird als die anderen modernen Sprachen.

Als einen ersten Grund weist Barbier auf unterschiedliche Sprachideologien hin, die der Ursprung für die herrschende Sprachpolitik sind. In der öffentlichen Debatte ist die starke Konzentration auf das Englischsprachige, zum Nachteil der anderen großen europäischen Sprachen, ein ständig wiederkehrendes Thema.²⁷ In Schweden hat der frühere Bildungsminister Östros bei verschiedenen Anlässen betont, dass Kenntnisse in Englisch ausreichend sind und weitere Fremdsprachen mehr als ein Plus in der persönlichen Entwicklung gesehen werden sollen.²⁸ Die Annahme, dass viele der Meinung sind, dass es reicht, Englisch zu beherrschen, findet jedoch in der Studie keine Unterstützung. Nur ein sehr geringer Anteil der Befragten, insgesamt neun Personen, gibt dies als Grund an, um nicht Deutsch zu lernen.

---

²⁵ Ohlander 2005

²⁶ Barbier, M. Fårre studenter i språk. Varför? Fortbildningsavdelningen, Uppsala Universitet

²⁷ z.B. Proposition 1992/93:220, En ny läroplan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan och den obligatoriska sarskolan, Stockholm: Fritzes

²⁸ Östros, T; Febr. 2001, Rede bei der Eröffnungskonferenz des Europäischen Sprachenjahrs, Lund

Eine weitere, nicht unbedeutende Rolle in der Wahl einer Fremdsprache spielen Vorstellungen von der Sprache und den Ländern, in welchen diese gesprochen wird. Wir alle haben Vorurteile und Attitüden, die unsere Wahl beeinflussen. Der zweitwichtigste Grund, sich für Deutsch zu entscheiden, ist nach Angaben unserer Befragten, dass es Spaß macht, gerade Deutsch zu lernen. Gleichzeitig wird aber in der Gruppe derer, die kein Deutsch lernen, am zweithäufigsten genannt, dass die deutsche Sprache langweilig erscheint. Es bedarf einer tiefergehenden Diskussion um zu klären, was als interessant respektive langweilig am Fach Deutsch gesehen wird. Es ist wichtig, die interessanten und motivierenden Aspekte beizubehalten, damit diese nicht im Reformeifer verschwinden. Die Schüler sollten ihre Lust und ihr Vermögen zum Erlernen von Sprache beibehalten und weiterentwickeln.

Unter den Befragten, die sich dafür entschieden haben, eine eigene Alternative zu den Antworten zu geben, gab es dreimal die Antwort, dass Deutsch keine schöne Sprache sei und man deshalb nie erwägt habe, Deutsch zu lernen. Aber es gab auch solche, die die deutsche Sprachmelodie als angenehm empfinden und Deutsch für eine schöne Sprache halten. Diese äußerst subjektiven Bewertungen sind natürlich schwer zu ändern aber gleichzeitig ist zu beachten, dass diese auch nur von einer geringen Anzahl der Befragten angeführt wurden.

Die sozialen/ kulturellen Vorstellungen und Bilder spiegeln sich auch in der Einstellung zur deutschen Kultur und Sprache wieder. Sowohl Erwerbstätige als auch Studenten verbannten die Alternative „Deutschland hat spannende Literatur“ an die letzte Stelle bei der Frage nach der Motivation, dagegen war das Interesse für die deutsche Kultur allgemein etwas höher. Diese Alternative landete auf dem drittletzten Platz. Das Interesse für die Literatur und Kultur Deutschlands war etwas höher unter denjenigen, die Deutsch auf universitärem Niveau studiert haben. Die Alternative „Deutschlands Kultur lockt mich nicht“ kam auf den vierten Platz als Antwort auf die Frage, warum die Befragten nie Deutsch gelernt haben. Auch die Aussicht darauf, in Deutschland zu wohnen oder zu arbeiten lockte nicht viele in der Gesamtpopulation, obwohl diese Alternative in der kleinen Gruppe, die Deutsch an der Universität belegt, auf Platz zwei erscheint.

Unsere sozialen Vorstellungen werden zu einem großen Teil von den Präferenzen unserer Umgebung bestimmt. Ein Beispiel, das dies unterstreicht, ist die Bedeutung davon, ob jemand in Familien- oder Freundeskreis Deutsch gelernt hat. Dieser Grund war deutlich überlegen

unter jenen, die Deutsch nur auf Grund- bzw. Gymnasialniveau erlernt haben. Diese haben im Erwachsenenalter keine positive Wahl getroffen, deshalb erscheint es natürlich, mehr von den Ansichten der Eltern und Freunde abhängig zu sein.

Ein weiterer Faktor sind die Lehrer- und Unterrichtskulturen. Sprachlehrer sind ein alternder Berufsschlag und sie mussten während ihrer Dienstzeit viele Reformen durchlaufen. Ihre Art zu unterrichten gründet zu großen Teilen darauf, wie sie selbst den Unterricht während ihrer Schul- und Universitätszeit erlebt haben. Dieser Grund kann mit einem weiteren verknüpft werden, nämlich mit dem mangelhaften Status des Lehrerberufes und Problemen bei der Neurekrutierung von Lehrern. Wir fragen uns, wie es diesen Lehrern gelingt, den Sprachunterricht zu problematisieren und Theorien um Traditionen in Relation zu der Sprache anderer Länder hervorzuheben. Sprache ist ein Kulturträger, wird dies heutzutage im Unterricht betont? Die Befragten zeigten kein größeres Interesse für die deutsche Kultur – vielleicht ist dies ein Zeichen dafür, dass der Unterricht in dieser Hinsicht Mängel aufzeigt. Um ein konkretes Beispiel zu nennen - welcher Platz wird der deutschen Wiedervereinigung, einem Thema, das für die jungen Menschen von heute von Interesse ist, eingeräumt?

Als letzter Grund werden Inhalt, Didaktik und Methodik des Sprachunterrichts genannt. In der heutigen Zeit stehen zum Erlernen einer Sprache eine große Auswahl unterschiedlicher Ressourcen zur Verfügung. Es ist wichtig, dass die Lehrer ihre Arbeit den neuen Kommunikationsmöglichkeiten anpassen. Es ist bekannt, dass viele aufgrund der veralterten Unterrichtsmethoden abspringen. Einige der Befragten gaben dem in ihren offenen Antworten Ausdruck. Sie sind der Meinung, dass der moderne Sprachgebrauch im schwedischen Unterricht untergeht und dass das vermittelte Deutschlandbild altmodisch und etwas langweilig ist. Eine andere Frage ist, wie viel Zeit es in Anspruch nehmen wird, bevor die letzten Lehrpläne für Grundschule und Gymnasium der gesteigerten Nachfrage nach Fertigkeiten in mündlicher Kommunikation gerecht werden. Dieses leitet über zu dem deutlich ausgedrückten Wunsch, dass Studien einen „Nutzen“ haben sollen.

Bei der Erforschung der Gründe, warum man Deutsch lernen soll, findet man eine starke Betonung des Nutzenaspektes. Unabhängig davon, welche Gruppeneinteilungen gemacht wurden, war der am stärksten gewichtete Grund, dass es wichtig ist, mehrere Sprachen zu beherrschen.

Kommunikationsfähigkeit ist eine gefragte Kompetenz, sowohl Studenten als auch Arbeitstätige möchten auf Reisen nach Deutschland kommunizieren können. In einer anderen Sprache kommunizieren zu können ist eine wesentliche Voraussetzung für unser immer mehr internationalisiertes Leben. Unter den Befragten, die Deutsch an der Hochschule studiert haben, wird der Nutzenaspekt noch deutlicher. Für sie werden die Alternativen „in Deutschland zu Leben und zu arbeiten“ und „Deutschkenntnisse sind wichtig bei der Arbeit“ deutlich höher gewertet als für die Population in ihrer Gesamtheit. Auch diejenigen, die überhaupt kein Deutsch gelernt haben, begründen dies zum Teil mit dem Nutzenaspekt. Die Alternative „ich sehe keine Notwendigkeit, Deutsch zu lernen“ landet auf dem dritten Platz bei der Frage, warum man nie angefangen hat, Deutsch zu lernen. Sie sahen ganz einfach keinen ausreichenden Nutzen darin, Deutsch zu erlernen.

Hier kann man an die Rational Choice Theorie, ursprünglich von den Wirtschaftswissenschaften kommend, um zu verstehen, warum und wie Individuen zur Gewinnmaximierung agieren, anknüpfen. Gemäß dieser Sichtweise ist alles Verhalten rational und Individuen berechnen Gewinn und Verlust, bevor sie in irgendeiner Weise agieren oder Beschlüsse fassen. Die Handlung kann daraus verstanden werden, wie der Handelnde die Situation einschätzt, Ziel-Mittel Zusammenhang usw. samt welche eigenen Präferenzen in der aktuellen Frage vorhanden sind. Dies basiert auf den ganz eigenen Wertvorstellungen des Individuums und dessen Gewinnchancen durch ein bestimmtes Handeln.

Aus dieser Perspektive heraus, da wir davon ausgehen, dass die Befragten daraus handeln, was ihrer Meinung nach den größten Vorteil beinhaltet, kann die Untersuchung ein Bild von der Problematik liefern, warum immer mehr Schüler und Studenten Sprachstudien in ihrer Ausbildung zu Gunsten anderer Fächern abwählen. Auch wenn unter Schülern auf Grund- und Gymnasialniveau das Interesse für Sprache relativ hoch ist, so sind es bemerkenswert wenige, die sich dafür entscheiden, die Sprachstudien auch auf universitärem Level beizubehalten. Da heutzutage weniger Studenten Sprache auf einem niedrigen Niveau erlernen, ist die natürliche Folge, dass auch immer weniger Sprache auf höherem Niveau lernen, wo die Ansprüche steigen. Die Studenten machen eine Wahl, die sie als geeignet für sich ansehen. Sie wählen die zeitintensiven Sprachstudien ab, obwohl sie einsehen, dass diese beim Eintritt in den Arbeitsmarkt einen Nutzen bedeuten. Vielen ist bewusst, dass Kenntnisse in Englisch nicht ausreichen. Trotzdem werden weitere Fremdsprachen ausgewählt, um den

Notendurchschnitt im Gymnasium zu heben oder weil es an Hochschule und Universität schwerer und zeitaufwendiger ist, gute Noten zu erhalten. Ein rationales Handeln setzt voraus, dass der Akteur ausgehend von den Prämissen, die er/sie an eine spezielle Situation zu einem speziellen Zeitpunkt stellt, agiert. Das Abwählen von Fremdsprachen kann zu gerade diesem Zeitpunkt ein rationales Verhalten sein. Dadurch, dass man weniger zeitintensive Kurse wählt, kann der Studierende auf weniger anstrengende Art und Weise durch das Studiensystem kommen und gleichzeitig seine Notenlisten mit einer Anzahl von „sehr gut“ schmücken. Der Nutzen von vertiefenden Kenntnissen in einer weiteren Fremdsprache wird gegen die Möglichkeit, schnell und relativ einfach durch seine Ausbildung zu kommen, abgewägt.

Ein rationaler Akteur kann seine Situation zu einem späteren Zeitpunkt vollkommen anders beurteilen. Zusammengelegt 30 der Befragten haben es bereut, nicht Deutsch gelernt zu haben. Ein Teil davon war im Begriff, mit Deutschstudien zu beginnen und andere planen dies. Auch hier gaben die meisten den Nutzeneffekt an, wie z.B. die Notwendigkeit von Kenntnissen im Studium oder bei der Arbeit.

Diese Nutzenperspektive findet Unterstützung in Elisabeth Tegelbergs Forschung um die französische Sprache.²⁹ Auch in ihrer Untersuchung sahen die meisten der Befragten den Nutzen als den ausschlaggebenden Faktor an, wenn es der Frage galt, Deutsch in der Schule zu lernen. Andere Faktoren waren verschieden Formen der Anknüpfung an Frankreich durch Verwandte oder Freunde und dass es Spaß macht und interessant ist, Französisch zu lernen. Auf die Frage, warum so viele Studenten nach kurzer Zeit aufhören, Französisch zu lernen ist der Grund, dass die Studien zu schwer und zeitintensiv waren und eine Menge langweiliges Lernen beinhalten. Nebenjobs, zeitintensive Hobbies und das Parallellesen anderer Kurse fördern nicht das zeitaufwendige Erlernen einer neuen Sprache. Dies kann ein wichtiger Erklärungsfaktor dafür sein, warum Sprachstudien auf Hochschulniveau im Umfang abnehmen. Inhaltsmäßig legten die Befragten großes Gewicht auf die mündliche Sprachfertigkeit. Wichtig war auch die Anwendung von Texten mit Bezug zu aktuellen Problemen und Fragestellungen. Wir können hier klare Parallelen zu unserer Studie sehen, die Resultate stimmen überein.

---

²⁹ Tegelberg, E. Franskämnet i fokus. Några studerandesynpunkter på franska som skol- och universitetsämne

Was den Inhalt betrifft, können wir sagen, dass es viele Komponenten gibt, die in einen Deutschkurs einbezogen werden sollten. Sowohl Studenten als auch Erwerbstätige erwähnten die einfache Kommunikation im Alltag als den wichtigsten Punkt. Andere wichtige Bestandteile sind das Lesen von Berichten und Tageszeitungen, das Schreiben einfacher Texte, Hörverständnis und das Verhalten in unterschiedlichen Situationen. Beide Gruppen stimmen überein, dass Kenntnisse in fortgeschrittener Geschäftskommunikation weniger wesentlich sind.

Das Interesse für Kultur im weitesten Sinne und auch die deutsche Literatur ist deutlich größer unter denjenigen, die Deutsch auf Hochschulniveau gelernt haben. Hier könnte man eine Huhn-oder-Ei Überlegung anführen. Wir wissen, dass höhere Studien in Deutsch, trotz der großen Nachfrage für den Nutzenaspekt, zum größten Teil aus Literaturstudien bestehen. Ist es also so, dass nur diejenigen sich entscheiden, ein Fach zu lesen, die Literaturinteresse bereits mitbringen, oder ist es so, dass die Studenten nach und nach ein Interesse für Literatur entdecken?

Es kann verwundern, dass die Ansichten um den optimalen Kursinhalt sich mit steigenden Kenntnissen im Fach nicht mehr verändern. Erst auf Hochschulniveau ändern sich die Präferenzen, wenn auch nicht drastisch.

Ein Wunsch, der keinen Ausdruck in den Tabellen findet, ist die Bedeutung davon, Deutsch in Deutschland zu lernen. Einer der Gründe, warum die Anzahl von Fremdsprachenstudenten an schwedischen Universitäten sinkt, können die steigenden Möglichkeiten sein, die Sprache in den Ländern zu erlernen, in welchen diese auch gesprochen werden.³⁰ Sowohl Lese- und Hörverständnis als auch Kommunikationsvermögen und Kulturkenntnisse sind hier besser lernbar, verglichen mit der künstlicheren Atmosphäre in schwedischen Klassenzimmern, wo jeder Student, trotz kleiner Gruppen, nur relativ wenige Möglichkeiten bekommt, sich zu äußern. Es gibt heute im Ausland eine ganze Reihe von Intensivsprachkursen, wobei man außerdem oft die Möglichkeit hat, ein Praktikum zu absolvieren. Dies kann effektiver und billiger sein als die Sprache zuhause zu lernen.

Betreffend der Form des Kurses waren Studenten und Erwerbstätige der Meinung, dass Hochschulpunkte das Interessanteste sind. Beide Gruppen bevorzugen Abend- bzw. Teilzeitkurse. Dies bekräftigt Tegelbergs These,

---

³⁰ Se SOU 2002:27. Mål i mun.Förslag till ett handlingsprogram för svenska språket. Betänkande av Kommitten för svenska språket, Stockholm: Fritzes

dass viele Studenten Nebenjobs haben, Parallelkurse belegen und neben dem Studium eine ganze Reihe weiterer Interessen haben. Die Kontrollgruppe zog auch die Möglichkeit in Betracht, sich an unterschiedliche Bildungsverbände zu wenden, während Studenten eher zu Sprachstudien ins Ausland reisen. Auf die Frage, mit welcher Art von Bescheinigung oder Zeugnis ein Kurs abschließen sollte, war die häufigste Antwort Hochschulpunkte, aber auch Kursbescheinigungen waren eine denkbare Alternative.

Bei allen Untersuchungen ist eine Reflektion über die Methode notwendig. Die Anzahl der Befragten war niedrig, nur 284 Personen haben die Umfrage beantwortet. Die Untersuchung wurde in zwei Etappen durchgeführt, die erste im Herbst 04 und die zweite Etappe im Frühjahr 05. Da diese beiden Gruppen im Großen und Ganzen identische Antworten gaben, wurde beschlossen, die Population nicht zu erweitern. Wir können also aus angemessenen Gründen annehmen, dass die Antworten repräsentativ sind für die teilnehmenden Gruppen, Erwerbstätige in Unternehmen mit Anknüpfung an Deutschland und Studenten, zumindest in der Stockholmsregion.

Betrachtet man die Auswahl, so kann man überlegen, was wohl andere junge Menschen sagen würden. In der Studentengruppe wurden die Befragten ausgewählt nach Kandidat- und Magisterniveau, Menschen also, die sich bald ins Arbeitsleben begeben werden und Möglichkeit hatten über ihre Ausbildung zu reflektieren. Diese wurden aus so unterschiedlichen Disziplinen wie möglich ausgesucht, um der Untersuchung Breite zu verleihen. Für die Kontrollgruppe wurden außerdem Repräsentanten für ein größeres und zwei kleinere Unternehmen gefragt, diese lehnten allerdings ab. Was den Unterschied zwischen Studenten und der Kontrollgruppe betrifft, so kann man sagen, dass die Unterschiede sehr gering sind. Ein größerer Unterschied kann beobachtet werden bei den Gründen, warum man Deutsch gelernt hat. Hier hatten die Erwerbstätigen, die etwas älter sind, keine Möglichkeit, eine aktive Wahl zu treffen, da Deutsch früher in der Ausbildung obligatorisch war. Im übrigen gab es unter den Erwerbstätigen keine radikal abweichende Auffassungen. Wenn solche Unterschiede aufgetaucht wären, hätte die Kontrollgruppe während der zweiten Etappe im Frühjahr 05 ausgeweitet werden müssen.

Bezüglich des Inhalts sind wir der Meinung, dass wir die wesentlichen Variablen erfasst haben, da die freien Antworten keine weiteren Gründe lieferten. Die einzige Ausnahme war die Betonung des Sprachstudiums im Ausland. Diejenigen, die sich entschieden haben, nicht Deutsch zu lernen, haben dies

in deutlich niedrigerem Umfang kommentiert als diejenigen, die gewählt haben, Deutsch zu lernen. Dies kann so interpretiert werden, dass eine negative Wahl selbstverständlich ist, während eine Minderheit, die sich dafür entschlossen hat, Deutsch zu lernen, diesen Beschluss kommentieren möchte. Methodologisch beruht der Wegfall von Antworten auf einzelne Fragen in der Regel darauf, dass gewisse Befragte die Fragen als uninteressant oder unwichtig aufgefasst haben oder dass die Fragen interessant waren aber die Antwortalternativen irrelevant.³¹ In diesem Fall hatten die Befragten die Möglichkeit, eigene Antwortalternativen zu geben, wenn die gegebenen Antworten unpassend schienen, eine Möglichkeit, die nur von wenigen genutzt wurde. Deshalb ist es logisch, den Schlusssatz zu ziehen, dass diejenigen, die sich dagegen entschieden haben, Deutsch zu lernen, diese Wahl als selbstverständlich auffassen und die Frage damit ziemlich uninteressant wird.

Wenn wir die N-Zahlen von unterschiedlichen Tabellen zusammenlegen, dann stimmt die Schlusssumme nicht immer. Dies beruht darauf, dass einige der Befragten den Umfragebogen nicht sorgfältig genug ausgefüllt haben. Diese haben vielleicht einige alternative Gründe, Deutsch zu lernen/ nicht zu lernen angegeben, jedoch kein Kreuz im Kasten „andere Gründe“ gemacht. Solche Fehler können vermieden werden, wenn ein Forscher während eines Gesprächs mit dem Befragten den Fragebogen ausfüllt. Dies wurde hier nicht gemacht, teilweise aus Zeitgründen aber auch wegen der Forderung einiger Studenten, anonym zu bleiben, eine Forderung, die aus forschungsethischen Gründen respektiert wird.

Das Resultat kann auf folgende Weise kurz zusammengefasst werden. Der Nutzenaspekt soll noch einmal betont werden. Hier gilt es, den Inhalt der Kurse gemäß der Nachfrage zu gestalten, jedoch gleichzeitig die Qualität beizubehalten. Dieser Aspekt ist schon länger bekannt, verdient aber hervorgehoben zu werden, da dieser manchmal von den Unterrichtenden vernachlässigt wird. Überraschend hingegen ist, dass so viele der Meinung sind, dass es Spaß macht, Deutsch zu lernen. Hier ist mehr Forschung notwendig um festzustellen, wie die sozialen Vorstellungen aussehen und was als spannend bzw. langweilig empfunden wird. Erstaunenswert ist außerdem das große Interesse für Teilzeitstudien, vielleicht ein zukünftiger Weg, um die Studentenzahlen zu erhöhen. Zuletzt sollte das große Interesse für Auslandsstudien aufrechterhalten werden. Dies kollidiert zwar sicherlich mit dem Wunsch nach Teilzeitstudien, ist aber trotzdem bemerkenswert.

---

³¹ Bourdieu, P. The Forms of Capital, J Richardsson (red) Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, Westport, Greenwood Press, 1992

Referenser

- Barbier, M. *Färre studenter i språk. Varför?* Fortbildningsavdelningen, Uppsala universitet
- Bourdeu, P. *The Forms of Capital*, J Richardsson (red) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, Greenwood Press, 1992.
- Dahmström, K. *Från datainsamling till rapport: att göra statistiska undersökningar*. Lund, Studentlitteratur, 1996.
- Goodin & Klingema. *A New Handbook of Political Science*. Oxford, University Press, 1996.
- Holme, I. M. & Solvand, B. K. *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund, Studentlitteratur, 1997.
- Ohlander, A-S. *Sverige ensamt om språklig nedmontering*, Svenska Dagbladet, 7 april 2005.
- Proposition 1992/93:220, *En ny läroplan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan och den obligatoriska särskolan*, Stockholm: Fritzes
- Skolverket, Pressmeddelande 26 april 2005, *Fler elever väljer spanska som språkval, allt färre läser tyska*.
- SOU 2002:27. *Mål i mun. Förslag till ett handlingsprogram för svenska språket. Betänkande av Kommittén för svenska språket*, Stockholm: Fritzes
- SOU 2002:120, *Åtta vägar till kunskap, En ny struktur för gymnasieskolan. Slutbetänkande av Gymnasiekommittén*, Stockholm: Fritzes
- Statistiska Centralbyrån, *Utbildning och forskning- befolkningens studiedeltagande efter kön, ålder, typ av studiedeltagande, utbildningsnivå och tid*.
- Statistiska Centralbyrån, *Universitet och högskolor 2002/03*.
- Tegelberg, E. *Franskämnet i fokus. Några studerandesynpunkter på franska som skol- och universitetsämne*. LMS Lingua 1 – 2005.
- Weber, M. 1920, *Conceptual Exposition* i Roth & Wittich (red) *Economy and Society*. Berkeley, University of California Press, 1968.
- Östros, T. Febr, 2001, Tal vid öppningskonferensen av Europeiska året för språk, Lund

Bilaga

**CENTRUM FÖR TYSKLANDSSTUDIER
SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA**

**GOETHE-INSTITUT
STOCKHOLM**

ENKÄTUNDERSÖKNING

VARFÖR TYSKA?

1. **Kön:** Man Kvinna

2. **Ålder:**

3. **Studier i tyska** (flera alternativ får anges)

Har inte läst tyska	
Har läst tyska på:	
Grundskola	
Gymnasium	
Komvux	
Högskola/universitet	
Annat	

Om du har kryssat för annat, var har du studerat tyska?

**Om du har läst tyska tidigare, var vänlig gå till fråga 4
Om du inte har läst tyska tidigare, var vänlig och gå till fråga 5**

4. Frågor till dig som har läst tyska (flera alternativ får anges)

Därför valde jag att läsa tyska:	
Viktigt att kunna flera språk	
Roligt att lära sig tyska	
Behöver tyska i arbetslivet	
Tyska obligatoriskt i utbildningen	
Kunna kommunicera vid resor till Tyskland	
Bo/arbeta i Tyskland	
Intresserad av den tyska kulturen	
Spännande litteratur	
Språket liknar svenska	
Geografisk närhet	
Någon familjemedlem har läst tyska	
Kamrater läste språket	

Annan anledning:

Gå vidare till fråga 7

5. Av vilken anledning har du valt att inte läsa tyska? (flera alternativ får anges)

Jag har inriktat mig på ett annat språk	
Om du har läst ett annat språk under din utbildningstid, vilket/vilka språk har du då läst?	
Det räcker med engelska	
Ser inget behov av att läsa tyska	
Jag valde bort tyska av taktiska skäl	
Tyska verkar svårt	
Tyska verkar tråkigt	
Tidskrävande att lära sig ett nytt språk	
Har inte kommit i kontakt med tyska t.ex. via tv eller tidningar	
Tyskland är ett okänt land	
Tysklands kultur lockar mig inte	
Tyskland är inget resmål, semesterland	
Jag behöver inte tyska i mitt arbete	

Annan anledning:

---

6. Idag har jag delvis ändrat uppfattning och vill läsa nybörjartyska

Ja   Nej

Om ja, varför?

**Om du svarat nej på ovanstående fråga behöver du inte besvara
nedanstående frågor. Vi tackar dig för din medverkan**

7. I vilken form skulle du vilja läsa (mer) tyska?

Poänggivande högskolekurser	
- Heltid	
- Deltid/kvällstid	
- Distanskurs	
Genom bildningsförbund (t.ex. ABF)	
Skräddarsydd uppdragsutbildning	
Utlandskurs vid tyskt universitet	
Utlandskurs vid tyskt universitet via svenskt universitet	
Direktansökan till tyskt universitet	

8. Vilket innehåll ska en kurs i tyska ha? (flera alternativ får anges)

Hörförståelse	
Läsförståelse	
- läsa rapporter, dagstidningar	
- facklitteratur	
- skönlitteratur	
Muntlig kommunikation	
- enklare vardagskonversation	
- avancerad affärskonversation	
Skriftlig kommunikation	
- enklare texter (t.ex. e-mail, reserveringar, bokningar)	
- mer komplexa texter (t.ex. affärsbrev, recensioner, analyser, sammanfattningar)	
Lära sig om tysk kultur	
- beteende i olika situationer, tradition	
- tysk historia	
- litteratur, konst, musik, film & teater	

Övrigt:

---

9. Vilket intyg är du mest intresserad av att få efter avslutad kurs?

Högskolepoäng	
Certifikat	
Diplom	
Kursintyg	

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

**Centrum för Tysklandsstudier
Södertörns högskola**

**Goethe-Institut
Stockholm**